

СЪДЪРЖАНИЕ

Йосиф Милошев – Основни промени в социалното осигуряване във връзка със ЗБДОО за 2010 г. и изменения в КСО	3
Анализ и прогнози	
Информация за актуалното състояние на консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване към края на октомври 2009 г.	6
Осигуряването в числа	
Бюджет на държавното обществено осигуряване за 2010 г. – основни политики и параметри	8
Профилактика и рехабилитация	
Захари Парчев – Участие на НОИ в специализираните състави на Националната експертна лекарска комисия	14
Евроинтеграция	
България по пътя към Европа	16
Чужд опит	
Системите за социално осигуряване – отговор на кризата.....	20
Дискусия	
Зоя Славова – Дългосрочната грижа – елемент от държавното обществено осигуряване	25
Минало	
Валентина Минчева – 120 г. от първия закон за пенсиите и временните помощи на свещениците	31

Бюлетин на Националния
осигурителен институт

Година VIII, брой 6, 2009

Редакционна колегия:

Антоанета Ганчева
Валентина Кръстева
Даниела Асенова
Теодора Нончева
Марин Калчев
Йосиф Милошев

Редактор:

Валентина Минчева

Коректор Валентина Минчева

Предпечат Калина Минчева

Печат СД “Симолини-94”

Формат 60 x 90/8

Печатни коли 4

Адрес на редакцията

1303 София,
бул. “Ал. Стамболийски” № 62-64
Тел: 02 926 1010
02 926 1028
web: www.nssi.bg
ISSN 1311 - 9656

ОСНОВНИ ПРОМЕНИ В СОЦИАЛНОТО ОСИГУРЯВАНЕ ВЪВ ВРЪЗКА СЪС ЗБДОО ЗА 2010 Г. И ИЗМЕНЕНИЯ В КСО

Със Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване (ЗБДОО) за 2010 г. се определят следните размери на осигурителните вноски:

- размер на осигурителната вноска за фонд “Пенсии” на ДОО от 1 януари 2010 г. – 16 на сто за лицата, родени преди 1 януари 1960 г., и 11 на сто – за лицата, родени след 31.12.1959 г. Новите размери на вноските за фонд “Пенсии” се разпределят между работодателите и осигурените лица в съотношение 8,9:7,1 на сто, за лицата, родени преди 1 януари 1960 г. (при общ размер 16 на сто), и на 6,1:4,9 на сто, за лицата, родени след 31.12.1959 г. (при общ размер 11 на сто). Вноската за самоосигуряващите се лица е съответно 16 на сто и 11 на сто. Намалението спрямо 2009 г. е два процентни пункта.

Държавата участва в осигуряването чрез трансфер във фонд “Пенсии” в размерите и по реда, определени в чл. 21, т. 5 на КСО – 12 на сто върху доходите, за които се дължат осигурителни вноски за фонд “Пенсии”;

- запазване размера на осигурителната вноска за ДЗПО – 5 на сто и прилагане на съотношение – от работодателите – 2,8 на сто, а от осигурените лица – 2,2 на сто;

- запазване размерите на осигурителните вноски за фонд “Общо заболяване и майчинство” и фонд “Безработица” съответно 3,5 на сто и 1,0 на сто, при съотношение между работодател/осигурено лице – 60:40;

- минимален осигурителен доход за самоосигуряващите се лица – 420 лв., а за регистрираните земеделските производители и тютюнопроизводители – 240 лв.;

- максимален осигурителен доход за всички осигурени лица – 2000 лв.;

- обезщетенията при безработица са 6 лв. минимален и 12 лв. максимален среднодневен размер;

- запазва се продължителността на обезщетението за бременност и раждане от 410 календарни дни (до навършване на едногодишна възраст на детето);

- размер на обезщетението за отглеждане на малко дете от една до двегодишна възраст – 240 лв. месечно;

- вноски във фонд “ГВРС” – 0,1 на сто, при максимално обезщетение от 720 лв.

От 1 юли 2010 г. се увеличава на добавката по чл. 84 от КСО от 20 на 25 на сто от пенсията на починалия съпруг.

От 1 юли се изплаща на добавка към пенсиите на пенсионерите, навършили 75-годишна възраст. Добавката е диференцирана според изплатения месечен размер на пенсията, както следва:

- при месечен размер до 150,00 лв. – 50,00 лв.;

- при месечен размер от 150,01 до 200,00 лв. – 40,00 лв.;

- при месечен размер от 200,01 до 250,00 лв. – 30,00 лв.;

- при месечен размер от 250,01 до 300,00 лв. – 20,00 лв.;

- при месечен размер над 300,00 лв. – без добавка.

Максималният размер на получаваните една или повече пенсии се запазва в размер на 700,00 лв. месечно.

Увеличен е минималният осигурителен доход за самоосигуряващите се лица на 420 лв., а за земеделските производители и тютюнопроизводители – на 240 лв.

От 1 юли 2010 г. осъвременяване на пенсиите по чл. 100 от КСО не се предвижда, но е възможно индексирание на пенсии за 2010 г. по ред и начин, определен от Министерския съвет, съобразно изпълнението на консолидираната фискална програма за 2010 г.

С изменението на чл. 6, ал. 3 от КСО се въвежда задължение за внасяне на осигурителни вноски и върху неначислени възнаграждения. Осигурителните вноски за държавното обществено осигуряване (ДОО) по правило са месечни вноски, като едно от основните им предназначения е да осигурят ритмичност на приходите по фондовете на ДОО с оглед обезпечаване на средства за изплащане на краткосрочните обезщетения и пенсиите.

От 1.01.2007 г. чрез законодателни промени в кодекса бяха предприети мерки срещу недобросъвестните осигурители, които не изплащат редовно трудови възнаграждения с цел избягване внасянето на осигурителни вноски за ДОО, като се въведе дължимост на вноските и при начислени, но неизплатени възнаграждения.

Един от основните принципи при осъществяване на счетоводството и съставяне на финансовите отчети е принципът на текущо начисляване (чл. 4, ал. 1, т. 1 от Закона за счетоводството). На основание

този принцип, разходите, произтичащи от сделки и събития, следва да се начисляват към момента на тяхното възникване, независимо от момента на получаването или плащането на паричните средства или техните еквиваленти и се включват във финансовите отчети за периода, за който се отнасят. Принципет на текущото начисляване обаче не визира периода, през който технически се извършва начисляването на разходите за възнаграждения.

Въпреки че след като положеният труд по трудово правоотношение е вземезден (чл. 242 от Кодекса на труда), и че при разработване на счетоводната политика, освен изискванията залегнали в СС № 1 – Представяне на финансови отчети, следва да се вземат предвид и разпоредбите на приложимото трудово право, някои осигурители все още разработват счетоводна политика, въз основа на която начисляването не се извършва периодично, вследствие на което не внасят ритмично осигурителните вноски.

За да се постигне напълно целта, поради която се обвързва дължимостта на вноските с начисляване на трудовите възнаграждения, се въвежда дължимост на вноските за ДОО и при неначислени трудови възнаграждения. В тези случаи осигурителните вноски ще се внасят върху не по-малко от възнаграждението, определено съобразно икономическата дейност и квалификационната група професия, а когато няма определена такава – върху не по-малко от минималната работна заплата за страната за съответния период.

Във връзка с внасянето на осигурителни вноски върху неначислени възнаграждения са направени съответните промени в текстовете, отнасящи се за осигурителния стаж и изчисляване на паричните обезщетения.

В КСО са направени съответните промени във връзка с намаляването на осигурителната вноска във фонд "Пенсии" с два пункта, като и разпределението ѝ между осигурител и осигурено лице.

С новият чл. 4а се въвежда специален ред за осигуряването на морските лица. Определение за морско лице е дадено в §1, ал. 1, т. 5а от Допълнителната разпоредба на КСО. Тези лица, независимо че работят по трудови правоотношения, ще подлежат на осигуряване изцяло за своя сметка за общо заболяване и майчинство, инвалидност поради общо заболяване, старост, смърт, трудова злополука и професионална болест, а по тяхно желание и за безработица. Осигурителните вноски ще се внасят върху избран от морското лице осигурителен доход между минималния осигурителен доход за самоосигуряващите се лица и максималния размер на осигурителния доход, определен със ЗБДОО за 2010 г. Морските лица ще внасят за своя сметка осигурителни вноски за ДЗПО в универсалните и професионалните пенсионни фондове, както и вноски за здравно осигуряване. Осигурителните вноски ще се удържат от работодателя при изплащане на трудовите възнаграждения на морските лица.

Съгласно чл. 40а, болничните листове следва да се представят в срок от 2 работни дни след изплащане на възнаграждението, а когато възнаграждението са начислени, но не са изплатени или не са начислени, се представят до 2 работни дни след последния ден на месеца, следващ месеца, през който е положен трудът. В същите срокове следва да се представят и документите за изплащане на обезщетение за бременност и раждане и за отглеждане на малко дете, като се създават чл. 48б и чл. 52б.

С допълнението в разпоредбата на чл. 54и, ал. 3 от КСО се уточнява редът, по който се изплаща паричното обезщетение за дълготрайна безработица на лицата, които отговарят на условията по чл. 54и, ал. 1 от КСО. Изплащането на това обезщетение се извършва по декларирана от правоимащите лица банкова сметка, по какъвто ред се изплащат и паричните обезщетения за безработица на лицата по чл. 54а от КСО.

С новият чл. 84а от КСО се дава възможност към пенсиите на лицата, навършили 75-годишна възраст, да се изплаща добавка, като условията за получаването ѝ и нейният размер да се определят ежегодно със Закона за бюджета на ДОО.

Създаването на ал. 2 в чл. 95 от КСО, която ще даде възможност при наличие на доказателства за причини, които могат да доведат до прекратяване на пенсията, да се издава разпореждане за спирането ѝ. Това се налага от зачестилите случаи, когато лица са обявени за издирване и няма никакви данни за тях, както и когато при аварии са загинали лица, но не е обявено тяхното отсъствие или смъртта им. В действащите текстове няма разпоредба, която да предвижда спиране на пенсията при посочените обстоятелства, поради което тя продължава да се превежда по банкова сметка или в пощенския клон и се получава от роднини на лицата, като впоследствие се създават затруднения за събирането ѝ като неоснователно изплатена. Този текст ще се прилага и когато поради други причини, като например образуване на производство за установяване на истинността на представените документи за отпускане на пенсия, се налага временно тя да бъде спряна. Правата на лицата в тези случаи са гарантирани, тъй като те могат да обжалват разпореждането по реда на чл. 117 от КСО. Ако се установи, че няма основание за прекратяване на пенсията, тя ще се възстановява от датата на спирането.

Изменен е чл. 98 от КСО като са въведени ограничения за получаване на пенсия, когато е обжалвано решението на органите на медицинската експертиза. От 1 януари 2010 г. в тези случаи ще се изплаща пенсия в размер на социалната пенсия за старост, като към нея няма да се изплащат други видове пенсии и добавки по КСО или други нормативни актове. Размерите на отпуснатите преди 1 януари 2010 г. пенсии ще бъдат приведени в съответствие с новите разпоредби на чл. 98, ал. 7–9 от КСО.

Правят се изменения в ал. 4 на чл. 102 от КСО относно преизчисляването на пенсии, отпуснати до 1 януари 2000 г. Изменението се налага, тъй като всички пенсии отпуснати до 1 януари 2000 г., които са били изчислени от средномесечния осигурителен доход за страната за 1999 г. (180,05 лв.), от 1 октомври 2008 г. бяха преизчислени на база средномесечния осигурителен доход за страната за 2007 г. – 398,17 лв. (съгласно §7а от Преходните и заключителните разпоредби на КСО). При прилагане на изменената разпоредба, за лицата, които ще поискат преизчисляване на пенсии, отпуснати до 1 януари 2000 г., за придобит осигурителен стаж и осигурителен доход след пенсионирането, при преизчисляването ще се взема предвид средномесечният осигурителен доход за страната за 2007 г. – 398,17 лв., а не както досега – средномесечният осигурителен доход за страната за 1999 г. – 180,05 лв.

Промените в частта на административнонаказателната отговорност са в следните насоки:

В чл. 349 от КСО като превенция, но и като засилен последващ контрол от страна на контролните органи на НОИ, е увеличена глобата, която се налага за нарушения на разпоредбите на част първа от КСО или на нормативните актове по прилагането им или за неизпълнение на задължително предписание на контролен орган, от диапазона от 50 до 1000 лв., каквато беше глобата до момента, в глоба от 100 до 2000 лв.

Създадена е и специална разпоредба, съгласно която ще се носи отговорност за неподаване в определените срокове на документите за отпускане и изплащане на обезщетения от ДОО или за представени документи с невярно попълнени данни, което е най-честата причина за ненавременна изплащане на дължимите суми по болничните листове на осигурените лица. Имуществената санкция на осигурителя е в размер от 500 до 2000 лв., а за виновното длъжностно лице глоба е в размер от 100 до 1000 лв. Имуществената санкция или глобата е в двоен размер от първоначално наложения, когато нарушението е повторно.

С промяната в чл. 355 от КСО се предвижда налагане на имуществена санкция на еднолични търговци и юридически лица в размер от 500 до 5000 лв. при нарушаване на разпоредбите за подаване на декларации за осигурените лица, на годишна справка-декларация за определяне на окончателния размер на осигурителния доход и за невнасяне в срок на осигурителните вноски. В тези случаи едновременно с това се налага и глоба на виновното физическо лице в размер от 50 до 500 лв.

Удължава се действието до 31 декември 2011 г. на §6 от ПЗР на КСО, с който се ограничава сумата на максималния размер на получаваните една или повече пенсии.

Съгласно §10 ПЗР на ЗБДОО за 2010 г. дейността по профилактика и рехабилитация ще се извършва само в базите на дружеството на НОИ – “ПРО” ЕАД.

Всички промени в КСО влизат в сила от 1 януари 2010 г.

Йосиф Милошев, началник-отдел “Правен” в НОИ

ИНФОРМАЦИЯ ЗА АКТУАЛНОТО СЪСТОЯНИЕ НА КОНСОЛИДИРАНИЯ БЮДЖЕТ НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ КЪМ КРАЯ НА ОКТОМВРИ 2009 Г.

1. Общо състояние на приходите и разходите на Консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване (КБДОО)

Приходи (без трансфери) – общо:

- Закон за бюджета на държавното обществено осигуряване (ДОО) – **4 316,2** млн. лв;
- Отчет октомври – **3016,9** млн. лв. и **61,6** млн. лв. суми по разчети между НОИ и ЦБ за поети осигурителни вноски;
- Очаквано състояние на приходите в края на 2009 г. – **3769,6** млн. лв.
- Недостиг на приходи в края на годината – **546,6** млн. лв. (12,7%)

Разходи (без трансфери) – общо:

- Закон за бюджета на държавното обществено осигуряване (ДОО) – **7571,5** млн. лв;
- Отчет октомври – **6269,6** млн. лв.;
- Очаквано състояние на разходите в края на 2009 г. – **7660,2** млн. лв.;
- Преразход в края на годината – **88,7** млн. лв. (1,2%)

2. Дефицит на бюджета на ДОО до края на октомври 2009 г.

- До края на октомври 2009 г. бюджетът на ДОО има **370,5** млн. лв. неизпълнение на плана по приходите (10,7%);
- До края на октомври 2009 г. бюджетът на ДОО има **102,8** млн. лв. по-високи разходи в сравнение с плана (1,7%);
- Общо недостигът от средства е **473,3** млн. лв. до края на октомври 2009 г.

3. Причини за по-ниските приходи:

Намаление на броя на осигурените лица:

- Закон за бюджета на ДОО – **2 887 125**;
- Отчет към септември 2009 г. – **2 793 819**, с 3 на сто по-малко от плана;
- Недостиг на приходи в края на 2009 г. (спрямо плана) от по-ниския брой на осигурени лица – **около 280 млн. лв.**

Намаление на средния осигурителен доход:

- Закон за бюджета на ДОО – **587,41** лв.;
- Среден осигурителен доход за септември 2009 г. – **558,69** лв., а средно за деветмесечието – **548,81** лв.;
- Очакван среден осигурителен доход в края на 2009 г. – **557,44** лв.;
- Недостиг на приходи в края на 2009 г. от по-ниския среден осигурителен доход – **около 266 млн. лв.**

4. По-високите разходи за 2009 г. поради увеличение разходите на фонд “Безработица”

Увеличаване двойно на броя на безработните лица с право на обезщетение при безработица:

- Закон за бюджета на ДОО – **54 830**;
- Отчет за деветмесечието на 2009 г. – **111 950**;
- Предварителни данни за 2009 г. – **114 600** лица.

Увеличаване на разходи за безработица:

- Закон за бюджета на ДОО – **101,1** млн. лв.;
- Отчет към октомври – **189,3** млн. лв.;
- Очаквано състояние на разходите в края на 2009 г. – **234,1** млн. лв., със **133,0** млн. лв. по-високи разходи.

Приходи за фонд “Безработица”:

- Закон за бюджета на ДОО – **178,8** млн. лв;
- Отчет към октомври – **136,4** млн. лв. (без трансфер от ЦБ за октомври);
- Приходите на фонда няма да покрият с около **24 на сто** разходите за обезщетения при безработица в края на 2009 г.

5. По-високите разходи за 2009 г. поради увеличение разходите на обезщетението за общо заболяване

Увеличаване средно дневното обезщетение за общо заболяване:

- ЗБДОО 2009 г. – 13,51 лв.;
- Деветмесечие 2009 г. – 17,42 лв.;

Разходи за обезщетение за общо заболяване:

- Закон за бюджета на ДОО – 257,7 млн. лв;
- Отчет октомври – 234,4 млн. лв.;
- Очаквано състояние на разходите в края на 2009 г. – 284,9 млн. лв. (с 27,2 млн. лв. по-високи разходи).

6. По-високите разходи за 2009 г. поради увеличение разходите на обезщетението за майчинство (бременност и раждане)

Увеличаване на броя на изплатените работни дни за обезщетението за майчинство (бременност и раждане):

- Закон за бюджета на ДОО за 2009 г. – 14 336,0 хил. работни дни;
- Отчет септември – 10 966,9 хил. работни дни за деветмесечието;

Увеличаване средно дневното обезщетение за майчинство (бременност и раждане):

- Закон за бюджета на ДОО – 16,82 лв.;
- Деветмесечие 2009 г. – 19,58 лв.;

Разходи за майчинство (бременност и раждане):

- Закон за бюджета на ДОО – **241,5** млн. лв;
- Отчет към октомври – **243,1** млн. лв.;

- Очаквано състояние на разходите в края на 2009 г. – **297,6** млн. лв. (с **56,1** млн.лв. по-високи разходи).

7. Очакваното изпълнение на разходите за пенсии на база отчета за октомври 2009 г. е с 94,8 млн. лв. по-ниски годишни разходи от планираните (1,5% по ниски разходи).

- по-ниския очакван брой на пенсионерите за 2009 г. в сравнение с планирания брой (очакван брой – 2 189 369, план – 2 197 347);
- по-ниския среден размер на новоотпуснатите пенсии спрямо размера на прекратените пенсии (основен размер на новоотпуснатите пенсии – 187,06 лв., основен размер на прекратените – 198,52 лв.);
- по-ниския отчетен ефект от увеличението на тежестта на всяка година осигурителен стаж от 1 на 1.1 на сто и повишаването на максималния размер на получаваните пенсии от 1 април (със 7,0 млн. лв. месечно по-малко от планирания);
- по-ниския процент на осъвременяване на пенсиите от 1 юли – с 9 на сто вместо с планираните 9,7 на сто (4,0 млн. лв. месечно);
- Към октомври: **Брой пенсионери – 2 189 097; Брой пенсии – 2 664 900;**
- Очаквана средна пенсия на пенсионер за 2009 г. – **245,12** лв.

8. Очакваният дефицит на Консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване

Очакваният недостиг от средства на Консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване **в края на 2009 г.**, на база отчета към октомври 2009 г., ще бъде **614,0** млн. лв., при положение че републиканският бюджет предостави на КБДОО планираните годишни трансфери в пълен размер. Дефицитът е формиран от по-ниските приходи от осигурителни вноски и по-високите разходи за обезщетенията при временна неработоспособност поради общо заболяване, бременност и раждане, и от обезщетенията при безработица.

БЮДЖЕТ НА ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ ЗА 2010 Г. – ОСНОВНИ ПОЛИТИКИ И ПАРАМЕТРИ

Държавното обществено осигуряване (ДОО) в България има фондова организация. Всички финансови операции на ДОО се извършват чрез фондовете на ДОО. Основният финансов план на фондовете на държавното обществено осигуряване е бюджетът на ДОО, който включва консолидирания бюджет на ДОО, бюджетите на петте фонда и бюджета на Националния осигурителен институт (НОИ) и действа за срок от една календарна година.

Консолидираният бюджет на ДОО (КБДОО) за 2010 г. е разработен в изпълнение на Решение № 670 на Министерския съвет от 6 август 2009 г. за бюджетната процедура за 2010 г. и Указания 4/27.08.2009 г. на Министерство на финансите.

При разработването на КБДОО за 2010 г. се ръководихме от следните основни цели:

- Да се осигури финансовата основа и да се гарантира своевременното отпускане и изплащане на пенсиите и обезщетенията по ДОО;
- Да се гарантира по-добро изпълнение на основните функции на НОИ, свързани с:
 - изплащането на обезщетенията за временна и трайна неработоспособност;
 - прилагането на европейските регламенти за координиране на схемите за социална сигурност и
 - доизграждането на архивно стопанство.
- Ефикасен и ефективен контрол върху разходите за пенсии и обезщетения чрез максимално използване възможностите на регистъра на осигурените лица и регистъра на трудовите договори;
- Подобряване обслужването на осигурители, самоосигуряващи се и осигурени при изплащане на обезщетенията за болест и майчинство, и при оптимизиране на разходите за администриране;
- Подобряване на сигурността и ефикасността на информационната система на НОИ.

Приходите, разходите и трансферите в КБДОО за 2010 г. се основават на конкретни **социалноосигурителни показатели** и разпоредби от действащото законодателство, както и с промени, заложи в основните допускания по Средносрочната фискална рамка за периода 2010–2013 г., а именно:

1. Намаление **на осигурителната вноска за фонд "Пенсии"** с **два процентни пункта за 2010 г.**, като **целта е да остане свободен финансов ресурс при работодателите и наетите лица, който да ги подпомогне при справяне с последиците от икономическата криза. При работодателите за 2010 г. средно за едно наето лице ще останат 76 лв., а всеки работник или служител ще разполага с 62 лв. повече.** Размерът на осигурителната вноска за фонд "Пенсии" на ДОО от 1 януари 2010 г. ще бъде 16 на сто (8,9:7,1 – работодател/осигурено лице) за лицата, родени преди 1.01.1960 г. и 11 на сто (6,1:4,9 – работодател/осигурено лице) – за лицата, родени след 31.12.1959 г. Ефектът от тази промяна ще се отрази в намаление на приходите от осигурителни вноски за 2010 г. с около **393,5** млн. лв.;

2. Държавата ще продължи да подкрепя ДОО чрез трансфер за фонд "Пенсии" в размер на 12% върху осигурителната база, което се изразява в **2303,7** млн. лв.;

3. Въпреки тежките икономически условия, за реалния сектор на икономиката се договориха по-високи осигурителни прагове по икономически дейности и основни квалификационни групи професии за 2010 г. Увеличението на минималните осигурителни прагове по основни икономически дейности и групи професии е **4,85** на сто в сравнение с 2009 г., като се очаква да постъпят допълнително приходи около **100,0** млн. лв.;

4. Запази се и вноската за фонд "ГВРС" в размер от **0,1** на сто, но се увеличи максималното обезщетение на **720** лв.;

5. Запази се и размерът на осигурителната

вноска за ДЗПО – 5 на сто, а също и прилаганото съотношение – от работодател – 2,8 на сто, а от осигурено лице – 2,2 на сто.;

6. Запазиха се размерите на осигурителните вноски за фонд “Общо заболяване и майчинство” и фонд “Безработица”, съответно 3,5 на сто и 1,0 на сто, при съотношение между работодател/осигурено лице – 60:40;

7. Планираният средногодишен брой осигурени лица е **2 871 919** – увеличава се слабо (с 21 хиляди) спрямо очакваното ниво за 2009 г., въпреки по-високото очаквано равнище на безработица – 11,4 на сто. Увеличението се дължи основно на демографската структура на осигурените лица и на очакването за подобряване на бизнессредата през 2010 г. Планираният среден осигурителен доход е **572,96** лв. Увеличава се слабо – с 2,78 на сто спрямо очаквания среден осигурителен доход за 2009 г., основно поради липса на инфлационен натиск и запазване на работните заплати в бюджетната сфера на нивата от 2009 г.;

8. Увеличаване на минималния осигурителен доход (МОД) на самоосигуряващите се лица от 260 на 420 лв., а на земеделските производители и тютюнопроизводители от 1/2 или 1/4 от 260 лв. на 240 лв. Минималната осигурителна вноска за пенсия, болест и здравно осигуряване на самоосигурените лица нараства от 71,5 лв. месечно за 2009 г. на 115,5 лв. месечно за 2010 г., а на земеделските производители и тютюнопроизводители – от 17,9 на 66,0 лв. Основният мотив за увеличението на МОД на тези категории осигурени лица е осигуряването на възможност те да получат адекватни пенсии и обезщетения. Ефектът за КБДОО се изразява в увеличаване на приходите от осигурителни вноски с **62,9** млн. лв. и на трансфера от РБ за фонд „Пенсии” с **50,9** млн. лв.;

9. Запази се максималният осигурителен доход за всички осигурени лица – 2000 лв.;

10. Планираният средногодишен брой на пенсионерите е **2 182 729**, или намаление с 10,0 хил. души спрямо очакваното изпълнение за 2009 г., а на пенсиите **2 654 496** – 99,6 на сто спрямо очакваното изпълнение за 2009 г. Наблюдава се устойчива тенденция към намаление в общия брой на пенсионерите и пенсиите. Факторите, които определят тази тенденция, са както ограничаване на възможностите за ранно пенсиониране, така и стимулирането на продължителна заетост;

11. Планираната средна пенсия на пенсионер е **270,60** лв., като номиналното нарастване спрямо 2009 г. е 10,4%, а реалното нарастване е 8,0%, при

прогнозирана стойност на средногодишната хармонизирана инфлация от 2,2% за 2010 г.;

12. Осъвременяване на размерите на пенсиите по чл. 100 от КСО за 2010 г. не се предвижда, но индексация на пенсиите може да се извърши по ред и начин, определен от Министерския съвет, съобразно изпълнението на консолидираната фискална програма за 2010 г. Максималният размер на получаваните една или повече пенсии се запази в размер на 700,00 лв. месечно;

13. Планирано е увеличение на добавката по чл. 84 от КСО от 20 на 25 на сто от пенсията на починалия съпруг от 1 юли 2010 г., което ще защити доходите на уязвими групи от пенсионерите. Увеличението ще бъде за 684 780 пенсионери, като средният размер на добавката от 40,93 лв. ще стане 51,16 лв. Ефектът ще се изрази в увеличение на разходите за пенсии с **43,7** млн. лв.;

14. Въвежда се и изплащане на добавка към пенсиите на пенсионерите, навършили 75-годишна възраст от 1 юли 2010 г., което ще увеличи доходите на пенсионерите в напреднала възраст. Добавката е диференцирана според изплатения месечен размер на пенсията, както следва:

- при месечен размер до 150,00 лв. – 50,00 лв.;
- при месечен размер от 150,01 до 200,00 лв. – 40,00 лв.;
- при месечен размер от 200,01 до 250,00 лв. – 30,00 лв.;
- при месечен размер от 250,01 до 300,00 лв. – 20,00 лв.;
- при месечен размер над 300,00 лв. – без добавка.

Увеличението ще бъде за 463 345 пенсионери, като средният размер на добавката ще бъде 35,27 лв. Ефектът ще се изрази в увеличение на разходите за пенсии с **98,1** млн. лв.;

15. Запазва се размерът на обезщетението при безработица в границите – 6 лв. минимален и 12 лв. максимален среднодневен размер. Планираният средногодишен брой безработни лица с право на обезщетение е **127 052**, увеличение с 10,8 на сто спрямо очаквания брой за 2009 г. Броят на безработните лица с право на обезщетение е съобразен с политиката по заетостта и равнището на безработица за 2010 г.;

16. Запазват се продължителността на обезщетението за бременност и раждане от 410 календарни дни (до навършване на една година на детето) и размерът на обезщетението за отглеждане на малко дете от една до двегодишна възраст 240 лв. месечно.

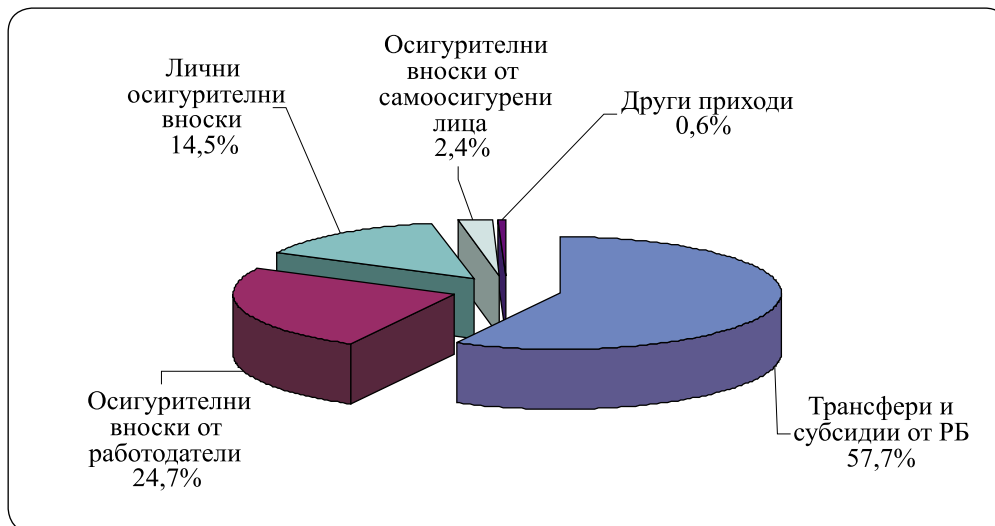
В резултат на заложените параметри очакваме следните резултати за КБДОО:

1. По приходите:

За 2010 г. се предвижда да постъпят **8 375 654,3 хил. лв.**, в т.ч. осигурителни вноски – 3 523 783,0 хил. лв., неданъчни приходи – 24 100,5 хил. лв. и трансфери от РБ – 4 828 578,7 хил. лв. В трансферите са включени средствата от РБ за фонд „Пенсии”

в размер 12 на сто върху сбора на осигурителните доходи на всички осигурени лица – 2 303 736,4 хил. лв., трансфер от РБ (за пенсиите, несвързани с трудова дейност, добавки и резерва за реформата) – 462 563,8 хил. лв., и трансфер за покриване на недостига от средства – 2 062 278,5 хил. лв.

Структурата на приходите и трансферите за 2010 г. е показана на следващата графика:

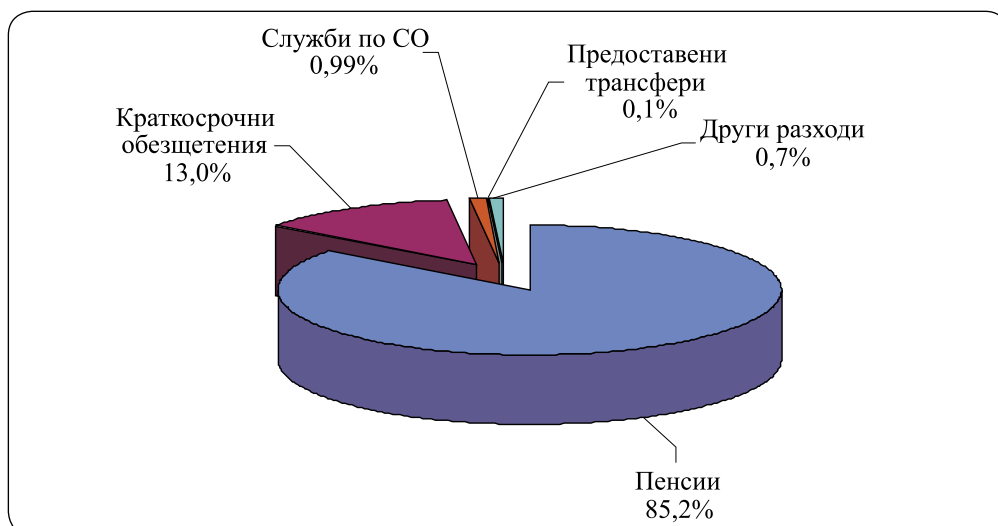

2. По разходите:

За 2010 г. се предвижда средствата по разходите и предоставените трансфери да бъдат 8 372 863,4 хил. лв. В тях са включени разходи за пенсии – 7 135 011,4 хил. лв., социални помощи и обезщетения – 1 085 746,8 хил. лв., разходите за издръжка на службите за социалното осигуряване – 82 696,9 хил.лв., други разходи – 61 758,3 хил. лв. (разходите за отбранително-мобилизационна подго-

товка, разходи за лихви и средствата за резерва за реформата) и предоставените трансфери – 7650,0 хил. лв.: на МТСП (за Агенцията за социално подпомагане – 3150,0 хил. лв., за фонд ”Условия на труд” – 4000,0 хил. лв.) и на Държавната агенция за информационни технологии и съобщения – 500,0 хил. лв.

Структурата на разходите и трансферите за 2010 г. е показана на следващата графика:

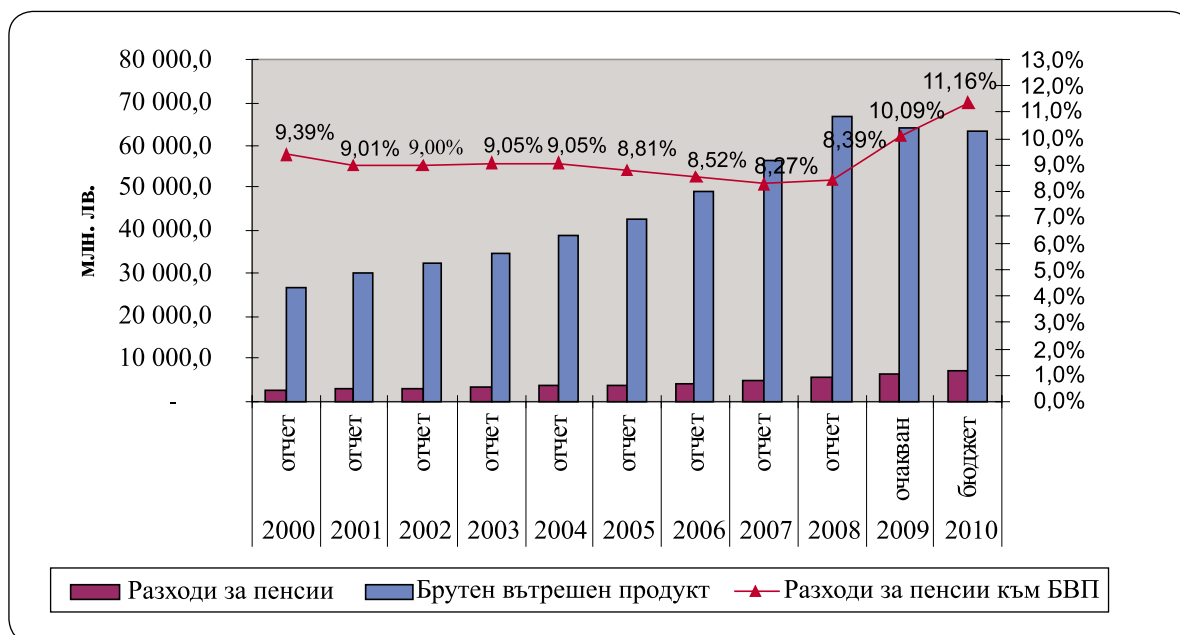

Най-голям относителен дял – 85,2 на сто, имат разходите за пенсии. За 2010 г. са предвидени 7 135 011,4 хил. лв. В тази сума са включени разходите за пенсии от ДОО и РБ, добавките към пенсиите на ветераните от войните, добавките към пенсиите на репресираните лица по чл. 9 от

ЗПГРРЛ, новата добавка за старост, пенсиите по международни спогодби, за пощенска такса и ДДС и други финансови услуги.

За първи път от десет години относителният дял на разходите за пенсии от БВП надхвърля 11 на сто.

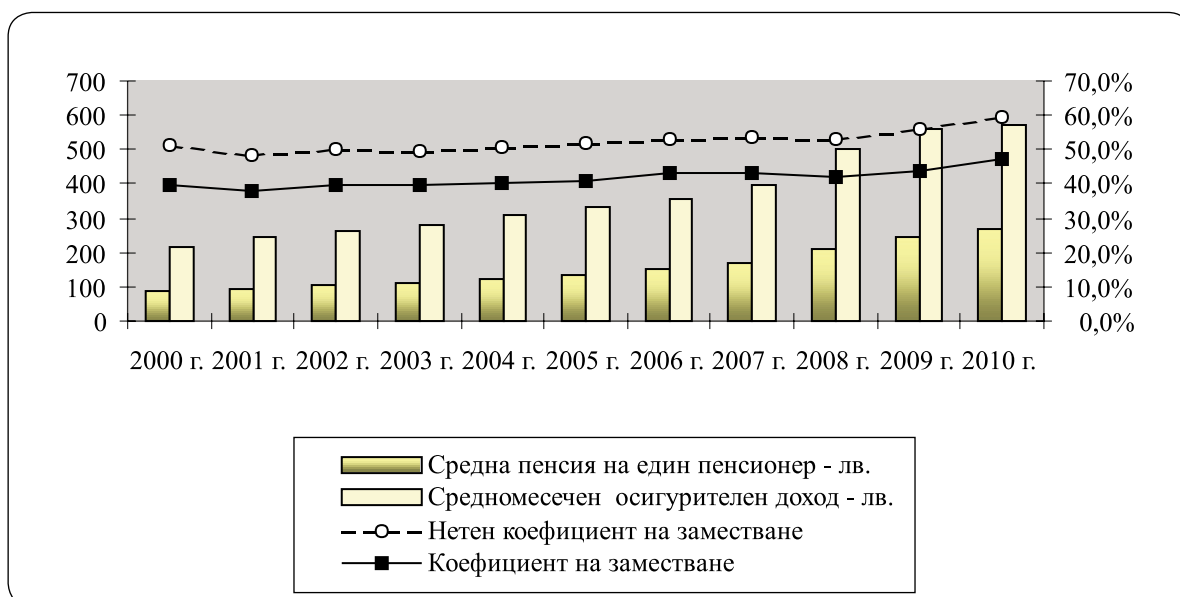
РАЗХОДИ ЗА ПЕНСИИ КАТО ПРОЦЕНТ ОТ БВП

В резултат на предприетите политики за увеличаване на пенсиите се наблюдава нарастване на коефициента на заместване на дохода през последните две години,

като за 2010 г. нетният коефициент на заместване на дохода достига 59,7 на сто, което е показател за успешна защита на доходите на пенсионерите.

КОЕФИЦИЕНТ НА ЗАМЕСТВАНЕ НА ДОХОДА ЗА ПЕРИОДА 2000-2010 г.

Разходите за социални помощи и обезщетения през 2010 г. растат от 1038,2 млн. лв. в очакваното изпълнение за 2009 г. на 1085,7 млн. лв. за 2010 г. Размерът на разходите за краткосрочни обезщетения е следствие от планирания брой на осигурените лица, осигурителния им доход, заболяемостта и нормативите на обезщетенията. Разходите за основните групи обезщетения по КСО са:

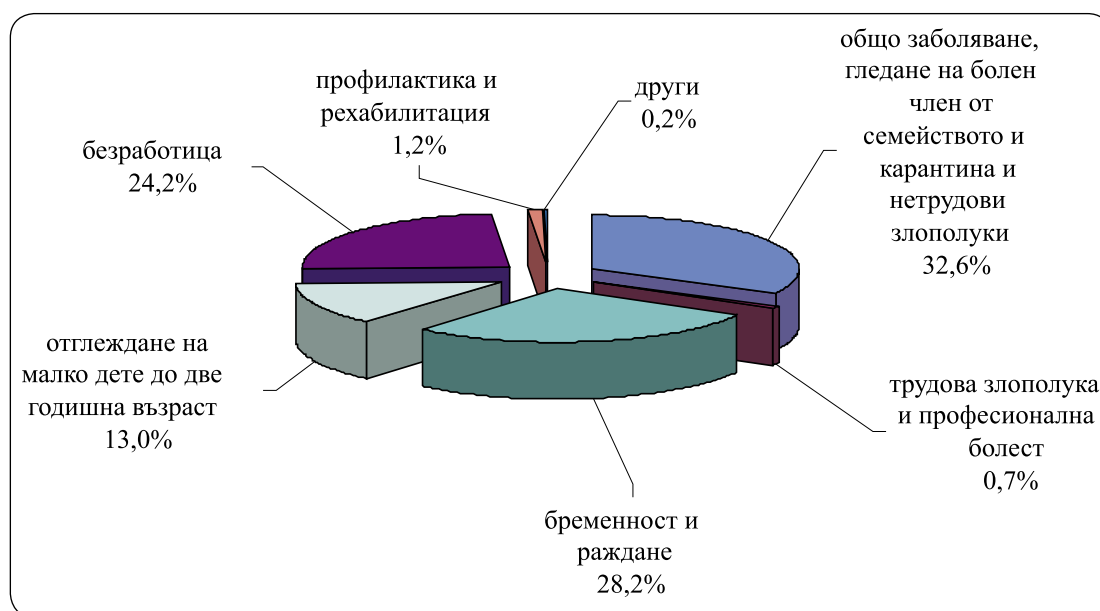
- Обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване, гледане на болен член от семейството и карантина и нетрудови злополуки – 353,5 млн. лв.;
- Обезщетения за трудова злополука и професионална болест – 7,8 млн. лв.;
- Обезщетения за бременност и раждане

– 306,3 млн. лв.;

- Обезщетения за отглеждане на малко дете до двегодишна възраст – 140,9 млн. лв.
- Парични обезщетения за безработица – 262,2 млн. лв.;
- Финансиране на дейността по профилактика и рехабилитация – 13,0 млн. лв.

Най-голям ръст на разходите в 2010 г., спрямо очакваното изпълнение от 2009 г., се предвижда за обезщетенията при безработица – 112,34 на сто, следвани от обезщетенията при бременност и раждане – 103,80 на сто и обезщетенията поради общо заболяване – 102,04 на сто.

Структурата на разходите за краткосрочни обезщетения за 2010 г. е показана на следващата графика:

Планът на Дейност “Социално осигуряване” за 2010 г. е разработен на база на очакваните разходи за 2009 г., в които е предвидено намаление на издръжката с 10 на сто спрямо плана за 2009 г. и с 11,14 на сто спрямо очакваното изпълнение. При капиталовите разходи намалението в очакваното изпълнение е с 15 на сто спрямо плана за 2009 г., а за 2010 г. – намалението е с 23,86 на сто спрямо очакваното изпълнение за 2009 г.

Параметрите, при които е разработен фонд работна заплата, осигурителни вноски и административната издръжка са следните:

- Запазена численост на персонала за 2010 г. на нивото на 2009 г. – 3 735 души;
- Запазване на достигнатите номинални размери на работната заплата за 2009 г.

Задържането на номиналните размери на работната заплата, макар и при нисък инфлационен натиск, ще доведе до намаляване реалния размер на заплатата. Следва да се има предвид, че служителите на НОИ не са държавни служители и плащат за своя сметка личните си социални и здравни осигурителни вноски, което допълнително намалява размера на нетната им работна заплата.

Разходите за Дейност “Социално осигуряване” са 82 696,9 хил. лв. Относителният дял на разходите за дейността, спрямо всички разходи на КБДОО, продължава да намалява във времето, като от 1,23 на сто в плана за 2009 г., намалява на 1,16 на сто в очакваното изпълнение за 2009 г. и на 0,99 на сто за 2010 г.

Консолидираният бюджет на държавното общес-

твено осигуряване за 2010 г. се очаква да приключи с недостиг в размер на **2 062 278,5 хил. лв.** За да се балансира проектът на нула, този дефицит следва да се финансира от ЦРБ под формата на допълнителна субсидия за покриване на недостига от средства.

Планира се бюджетите на отделните фондове на ДОО за 2010 г. да приключат при следните резултати:

- Фонд “Пенсии” – недостиг от 1 771 638,6 хил. лв.;
- Фонд “Пенсии, несвързани с трудова дейност” – недостиг от 18,2 хил. лв.;
- Фонд “Трудова злополука и професионална болест” – остатък от 54 663,7 хил. лв.;
- Фонд “Общо заболяване и майчинство” – недостиг от 190 929,4 хил. лв.;
- Фонд “Безработица” – недостиг от 89 902,5 хил. лв.;

- Бюджет на НОИ – остатък от 1 997 825,0 хил. лв.

Общият резултат по фондовете и по бюджета на НОИ се балансира на нула.

Заедно със закона за КБДОО се предлагат промени в част първа “Държавно обществено осигуряване” на КСО, които имат непосредствена връзка с бюджета на ДОО.

Промените в част първа на КСО имат за цел подобряване на събираемостта на осигурителните вноски, както и на вземанията на НОИ за неоснователно извършени осигурителни плащания и изплащането на обезщетенията за временна неработоспособност и трудоустрояване, и за майчинство. Законопроектът предвижда засилване на контролните функции – превантивен и последващ контрол, който се осъществява от контролните органи на НОИ.

НОВИНИ

На 21 октомври 2009 г. министърът на труда и социалната политика Тотю Младенов и израелският му колега Йцхаак Херцог подписаха **Административно споразумение за прилагане на Спогодбата между Република България и Държавата Израел за социалната сигурност** от 25.03.2008 г.

На основание чл. 16 от Административното споразумение, същото влиза в сила от датата на влизане в сила на спогодбата – 1 септември 2009 г., и има същия период на валидност както и спогодбата.

С цел улесняване и ускоряване на прилагането на спогодбата в чл. 2, ал. 1 от Административното споразумение са определени органите за връзка:

За България:

1. Националният осигурителен институт, по отношение на обезщетенията при:

- осигуряване за старост и смърт;
- осигуряване за инвалидност;
- осигуряване за трудова злополука и професионална болест и осигуряване за майчинство;

2. Националната Агенция за приходите, по отношение на определяне на приложимото законодателство;

3. Министерство на здравеопазването, по отношение на здравните грижи, предоставяни съгласно условията на спогодбата.

За Израел:

Орган за връзка е Националният осигурителен институт в Ерусалим с адрес:

National Insurance Institute of Israel
13 Weizman Blvd.
Jerusalem 91909
Israel.

УЧАСТИЕ НА НОИ В СПЕЦИАЛИЗИРАНИТЕ СЪСТАВИ НА НАЦИОНАЛНАТА ЕКСПЕРТНА ЛЕКАРСКА КОМИСИЯ

Захари Парчев, лекар – главен експерт в отдел “Профилактика, рехабилитация и експертизи” към ГД “Осигурителни вноски и краткосрочно осигуряване”

На основание чл. 106, ал. 2 от Закона за здравето в специализираните състави на Националната експертна лекарска комисия (НЕЛК) от началото на януари 2005 г. са включени 9 лекари със съответната специалност от отдел “Профилактика, рехабилитация и експертизи” (ПРЕ) към НОИ.

Предвид изключителната натовареност и невъзможността да се справят в съответните срокове с експертизата на трайно намалената неработоспособност (ТНР) и постановяване на експертни решения, в три от специализираните състави (кардиологичен, вътрешен и неврологичен) от януари 2009 г. се наложи да се включат още трима лекари от отдел “ПРЕ” със специалност към така разкритите втори състави по кардиологични, вътрешни и неврологични болести.

С разкриването на вторите специализирани състави работата в НЕЛК значително се подобри, като постановяването на ЕР на лицата с ТНР става в законоустановените срокове в по-голяма част от специализираните състави.

Лекарите – представители от отдел “ПРЕ” на НОИ в специализираните състави на НЕЛК, са с призната специалност по профила и не по-малко от 10 години трудов стаж по съответната специалност.

Съгласно чл. 106, ал. 3 от Закона за здравето тези лекари не упражняват дейности, които подлежат на техен контрол, както и не извършват консултативна дейност, свързана с експертизата на временната и трайно намалената неработоспособност.

Основната им функционална характеристика е участие в състава и дейността на специализирания

състав на НЕЛК с цел подобряване качеството на медицинската експертиза на: работоспособността (временна и трайно намалена); професионалните болести; степента на намалена възможност за социална адаптация на деца до 16-годишна възраст.

Част от основните им задължения са:

- да разглеждат и решават обжалваните решения на ТЕЛК; немотивираните решения на ТЕЛК, установени при контролно-методичните проверки в Регионалните картотеки на медицинските експертизи (РКМЕ) и при други обстоятелства; решенията на ТЕЛК по сигнал на нарушения, свързани с експертизата на работоспособността;
- да оказват методична помощ и контрол по организацията и качеството на експертната дейност на ТЕЛК;
- да провеждат производствена практика на работещите в ТЕЛК;
- да освидетелстват на място лицата, които по медицински показания не са в състояние да се явят в НЕЛК;
- да участват в проверки по експертизата на временната неработоспособност в лечебните заведения в страната;
- да оказват методична помощ и контрол на дейността на РКМЕ; извършват проверки на медицинската документация, която се съхранява в медицинските експертни досиета на лицата;
- да отработват един полуден седмично в университетските болници в София с цел поддържане на нужната квалификация;

- да участват в разработването на нормативната уредба на експертната на работоспособността;
- веднъж седмично да отчитат дейността си пред началник-отдел “ПРЕ”.

Лекарите – представители от отдел “ПРЕ” към НОИ в специализираните състави на НЕЛК:

- имат всички права, произтичащи от Кодекса на труда;
- имат правото на “особено мнение” при взе-

мане на решение по експертната;

- участват в различни форми за повишаване на квалификацията;
- дават предложения по подобряване на работата в комисията.

В следваща таблица е отразена дейността на тези лекари през 2005–2009 г., като за последната данните са само за 9-месечието.

Година	Консултации	ЕР на НЕЛК /бр./	Резултати													За СГС/АС-София
			Отм. и върн. за разгл. от ТЕЛК	Разпределение по % тр. намалена работоспособност преди ЕР на НЕЛК					Разпределение по % тр. намалена работоспособност по ЕР на НЕЛК							
				Работосп.	Под 50%	50-70,99%	71-90%	Над 90%	Други	Работосп.	Под 50%	50-70,99%	71-90%	Над 90%	Други	
2005	25109	9371	1007	392	2171	3086	2439	987	-	630	3320	2227	1135	661	-	20
2006	29616	9800	1151	495	2718	2892	1897	647	-	695	4068	2299	975	602	-	10
2007	26104	8965	1401	529	2910	2317	1348	460	-	474	3377	2168	936	580	-	29
2008	23591	8356	1649	435	2808	2064	1042	358	-	291	2212	2382	1149	673	-	
2009	21075	6871	1543	363	2895	2088	1111	350	64	153	1311	2211	1104	515	34	
ОБЩО	12549	43363	6751	2214	13502	12447	7837	2682	64	2243	14288	11287	5299	3031	34	59

Лекарите – представители на НОИ в НЕЛК, през периода 2005–2009 г. са участвали в постановяването на 43 363 експертни решения. От постъпилите в НЕЛК експертни решения на ТЕЛК за периода 2005–2008 г. около 33% са обжалвани от контролните органи на Националния осигурителен институт, а за 9-месечието на 2009 г. са обжалвани 30,43% от всички ЕР на ТЕЛК. Спорните в клинично-експертно отношение случаи, постъпили за разглеждане в НЕЛК, са обсъждани на експертен съвет. В него участват председателите на специализираните състави и лекарите – представители на НОИ. Когато не се постигне съгласие относно експертната оценка за съответно разглеждания случай, то тогава експертът – представител на НОИ, излиза с мотивирано “особено мнение”, след което експертното решение отива за произнасяне пред Административния съд – гр. София.

Анализът на резултатите от обжалваните експертни решения на ТЕЛК пред НЕЛК очертава следните тенденции:

- за периода 2005–2007 г. – увеличаване броя на лицата, определени от НЕЛК като работоспособни, докато за 2008–2009 г. се наблюдава намаляване на техния брой;

- за периода 2005–2007 г. – намаляване на броя на лицата с процент трайно намалена работоспособност, който определя правото на пенсия за инвалидност (над 50% ТНР), докато за 2008–2009 г. се наблюдава увеличаване на техния брой;

- за периода 2005–2007 г. – намаляване на случаите с висок процент трайно намалена работоспособност, който носи и допълнителни социални придобивки (над 70,99% ТНР), докато за 2008 г. броят на лицата се увеличава, а за 9-месечието на 2009 г. тенденцията, макар и незначително, е да намалява техният брой;

- за периода 2005–2007 г. броят на лицата с намалена работоспособност (над 90% ТНР), където има и определена чужда помощ, намалява, докато за периода 2007–2009 г. техният брой се увеличава.

БЪЛГАРИЯ ПО ПЪТЯ КЪМ ЕВРОПА

РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 883/2004 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА ОТ 29 АПРИЛ 2004 Г. ЗА КООРДИНАЦИЯ НА СИСТЕМИТЕ ЗА СОЦИАЛНА СИГУРНОСТ (ТЕКСТ ОТ ЗНАЧЕНИЕ ЗА ЕИП И ШВЕЙЦАРИЯ)

ЕВРОПЕЙСКИЯТ ПАРЛАМЕНТ И СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взеха предвид Договора за създаване на Европейската общност и по-специално членове 42 и 308 от него,

като взеха предвид предложението на Комисията, представено след консултации със социалните партньори и Административната комисия за социална сигурност на работниците-мигранти¹,

като взеха предвид становището на Икономическия и социален комитет²,

в съответствие с процедурата, предвидена в чл. 251 от Договора³,

като имат предвид, че:

(1) Правилата за координация на националните системи за социална сигурност се вписват в рамките на свободното движение на лица и следва да допринасят за подобряване на жизнения им стандарт и условията за заетост.

(2) Договорът не предвижда правомощия, освен тези по чл. 308 за приемане на подходящи мерки в областта на социалната сигурност за лица, различни от заетите лица.

(3) Регламент (ЕИО) № 1408/71 на Съвета от 14 юни 1971 г. за прилагането на схеми за социална сигурност на заети лица, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността⁴ е изменен и осъвременяван многократно, за да се вземе предвид не само развитието на равнище на Общността, включително решенията на Съда на Европейските общности, но също и промените в законодателството на на-

ционално ниво. Такива фактори изиграха своята роля за усложняването и утежняването на правилата за координация на Общността. Поради това, заменянето на тези правила, като се модернизират и опростяват, е от основно значение за постигане на целта за свободното движение на лица.

(4) е необходимо да се вземат предвид особеностите на националните законодателства в областта на социалната сигурност и да се изработи само система за координация.

(5) е необходимо, в рамките на такава координация в Общността да се гарантира равно третиране на съответните лица съгласно различните национални законодателства.

(6) Тясната връзка между законодателството в областта на социалната сигурност и онези договорни разпоредби, които допълват или заменят подобно законодателство и които са били обект на решение на публичните власти, превръщаща ги в задължителни или разширяваща тяхното приложно поле, може да изисква същата закрила относно прилагането на горепосочените разпоредби както тази, предоставена от настоящия регламент. Като първа стъпка, може да бъде оценен опитът на държавите-членки, които са уведомили за подобни схеми.

(7) Предвид големите различия, съществуващи в националното законодателство с оглед персоналния обхват, е препоръчително да се установи принципът, че настоящия регламент се прилага към граждани на държава-членка, лица без гражданство и бежанци, пребиваващи на територията на държава-членка, които са или са били подчинени на

¹ ОВ С 38, 12.2.1999 г., стр. 10;

² ОВ С 75, 15.3.2000 г., стр. 29;

³ Становище на Европейския парламент от 3 септември 2003 г. (все още не публикувано в Официален вестник). Обща позиция на Съвета от 26 януари 2004 г. (ОВ С 79 Е, 30.3.2004 г., стр. 15) и Позиция на Европейския парламент от 20 април 2004 г. (все още не публикувана в Официален вестник). Решение на Съвета от 26 април 2004 г.;

⁴ ОВ L 149, 5.7.1971 г., стр. 2. Регламентът, последно изменен с Регламент (ЕС) № 1386/2001 на Европейския парламент и Съвета (ОВ L 187, 10.7.2001 г., стр. 1).

социалното законодателство на една или на повече държави-членки, а също и за членовете на техните семейства и преживелите ги лица.

(8) Основният принцип за равно третиране е от особено значение за работниците, които не пребивават в държавата-членка, в която са наети, включително пограничните работници.

(9) Съдът на Европейските общности по различни поводи дава становище относно възможността за равно третиране на обезщетения, доход и факти; този принцип трябва да се приеме изрично и да се развие, като се спазят същността и духа на съдебните решения.

(10) Въпреки това, принципът да се третират някои факти или събития, настъпили на територията на друга държава-членка все едно, че са настъпили на територията на държавата, чието законодателство се прилага, не следва да се противопоставя на принципа за сумиране на периоди на осигуряване, на заетост, на самостоятелна заетост или на пребиваване, завършени съгласно законодателството на друга държава-членка с тези, завършени съгласно законодателството на компетентната държава-членка. Поради това периодите, завършени съгласно законодателството на друга държава-членка следва да се вземат под внимание единствено чрез прилагане на принципа за сумиране.

(11) Приравняването на факти или събития, настъпили в държава-членка по никакъв начин не може да предостави компетентност на друга държава-членка или да доведе до приложимост на нейното законодателство.

(12) В светлината на пропорционалността, следва да се положат усилия, за да се гарантира, че принципът на приравняване на факти или събития не води до обективно неоправдани резултати или до припокриване на обезщетения от един и същ вид за един и същ период.

(13) Правилата за координация трябва да гарантират на лицата, които се движат в Общността, на лицата на тяхна издръжка и на преживелите ги лица, запазване на придобитите или придобивани права и предимства.

(14) Тези цели трябва да бъдат постигнати, в частност, чрез сумиране на всички периоди, които се зачитат съгласно различните национални законодателства за придобиване и упражняване на правото на обезщетения, и за изчисляване на размера на обезщетенията, както и чрез предоставяне на обезщетения за различните категории лица, попадащи под действието на настоящия регламент.

(15) Е необходимо лицата, които се движат

в Общността, да бъдат подчинени на схемата за социална сигурност само на една отделна държава-членка, за да се избегне съвпадане на приложимите разпоредби на националното законодателство и усложненията, които биха могли да възникнат от това.

(16) В Общността по принцип не е оправдано поставянето на правата на социална сигурност в зависимост от мястото на пребиваване на заинтересованото лице, въпреки това, в специфични случаи, в частност, що се отнася до специални обезщетения, свързани с икономическото и социалното положение на заинтересованото лице, мястото на пребиваване би могло да бъде взето под внимание.

(17) С оглед гарантирането в максимална степен на равно третиране на всички лица, заети на територията на държава-членка, е подходящо да се определи като приложимо, по общо правило, законодателството на държавата-членка, където заинтересованото лице осъществява своята дейност като заето или самостоятелно заето лице.

(18) В специфични ситуации, които оправдават други критерии за приложимост, е необходимо да се предвиди изключение от това общо правило.

(19) В някои случаи, обезщетенията за гледане на малко дете от майката и приравнените обезщетения за гледане на малко дете от бащата, могат да бъдат получавани от майката или от бащата и тъй като за последния тези обезщетения се различават от родителските обезщетения и могат да бъдат приравнени на обезщетения за майчинство *strictu sensu* поради това, че те се предоставят през първите месеци от живота на новороденото, е необходимо обезщетенията за гледане на малко дете от майката и приравнените обезщетения за гледане на малко дете от бащата да се уредят заедно.

(20) В сферата на обезщетенията за болест, за гледане на малко дете от майката и приравнените обезщетения за гледане на малко дете от бащата, следва да бъде осигурена закрила на осигурените лица и на членовете на техните семейства, които живеят или имат престой в държава-членка, различна от компетентната държава-членка.

(21) Разпоредбите за обезщетенията за болест, за гледане на малко дете от майката и приравнените обезщетения за гледане на малко дете от бащата бяха приети в светлината на съдебната практика на Съда на Европейските общности.

(22) Особеното положение на подалите молба за пенсия, пенсионерите и членовете на техните семейства, налага привеждане в съответствие на разпоредбите за здравно осигуряване към тази ситуация.

(23) С оглед различията между различните национални системи, е целесъобразно държавите-членки да предвидят, когато е възможно, медицинско обслужване за членовете на семействата на пограничните работници в държавата-членка, в която последните извършват своята дейност.

(24) Необходимо е установяването на специфични разпоредби, регулиращи избягването на съвпадането на обезщетения в натура за болест и на паричните обезщетения за болест, които са от същия вид като тези, които са предмет на решенията на Съда на Европейските общности в делата C-215/99 *Jauch* и C-160/96 *Molenaar*, при условие, че тези обезщетения покриват един и същ риск.

(25) Във връзка с обезщетенията при трудови злополуки и професионални болести, с цел предоставяне на закрила, следва да се установят правила за положението на лица, които пребивават или имат престой в държава-членка, различна от компетентната държава-членка.

(26) Относно обезщетенията за инвалидност следва да се разработи система за координация, която отчита особеностите на националното законодателство, в частност, по отношение признаването на инвалидността и увеличаване на степента ѝ.

(27) Необходимо е да се създаде система за предоставяне на обезщетения за старост и за преживяло лице, когато към съответното лице се прилага законодателството на една или повече държави-членки.

(28) Необходимо е размерът на пенсията да се определя по метода на сумиране и пропорционално изчисляване (*pro-rata*) и да се гарантира от правото на Общността, когато прилагането на националното законодателство, включително правилата относно намаляването, спирането или прекратяването, са по-неблагоприятни в сравнение с горепосочения метод.

(29) За да се закрилят работниците мигранти и преживелите ги лица от прекомерно строго прилагане на националните правила за намаляването, спирането или прекратяването, е необходимо да се включат разпоредби, които точно уреждат прилагането на такива правила.

(30) Както постоянно бе заявявано от Съда на Европейските общности, Съветът не е считан за компетентен да приема правила, налагащи ограничение на съвпадане на две и повече пенсии, придобити в различни държави-членки, чрез намаляване на размера на пенсията, придобита единствено съгласно националното законодателство.

(31) Съгласно Съда на Европейските общ-

ности, националните законодателни органи са компетентни да приемат такива правила, като се има предвид, че Общностното законодателство определя границите, в които се прилагат националните разпоредби относно намаляване, спиране или прекратяване.

(32) За да се поощри мобилността на работниците, е особено подходящо да се улесни търсенето на работа като заето лице в различните държави-членки; поради това е необходимо да се осигури по-тясна и по-ефективна координация между осигурителните схеми за безработица и службите по заетостта на всички държави-членки.

(33) Необходимо е да се включат законово определени пред-пенсионни схеми в приложното поле на настоящия регламент, като така се гарантира както равно третиране, така и възможността за прехвърляне на предпенсионни обезщетения и на предоставяне на семейни и здравни обезщетения на заинтересованото лице, в съответствие с разпоредбите на настоящия регламент; въпреки това, правилото за сумиране на периоди не следва да се включва, тъй като само много ограничен брой държави-членки имат законно определени предпенсионни схеми.

(34) Тъй като семейните обезщетения имат много широко приложно поле, поради предоставянето на закрила в случаи, които могат да бъдат описани като типични, както и в други случаи, които са от специфичен характер, като последните са били предмет на разглеждане в решенията на Съда на Европейските общности в съвместни дела C-245/94 и C-312/94 *Hoever and Zachow* и в делото C-275/96 *Kuusijarvi*, е необходимо да се регламентират всички тези обезщетения.

(35) За да се предотврати неоснователно съвпадане на обезщетения, е необходимо да се установят правила за предимство в случай на съвпадане на права на семейни обезщетения съгласно законодателството на компетентната държава-членка и съгласно законодателството на държавата-членка по пребиваване на членовете на семейството.

(36) Авансовите плащания на помощи за издръжка на живота са възстановими авансови плащания, които имат за цел да компенсират неизпълнението на задължението на родителя да издържа своето дете, задължение, произтичащо от семейното право. Поради това тези авансови плащания не следва да се разглеждат като пряко обезщетение от колективна подкрепа в полза на семействата. Предвид тези особености, правилата за координация не следва да се прилагат за такива

помощи за издръжка на живота.

(37) Както Съдът на Европейските общности многократно е заявявал, разпоредбите, които са изключение от принципа на прехвърляемост на обезщетения от социалната сигурност, трябва да се тълкуват ограничително. Това означава, че те могат да се прилагат само по отношение на обезщетения, които отговарят на определени условия. Следователно глава 9 от дял III от настоящия регламент може да се прилага само за обезщетения, които са едновременно специални и независещи от вноски обезщетения и изброени в приложение X към настоящия регламент.

(38) Необходимо е да се създаде Административна комисия, съставена от по един правителствен представител от всяка държава-членка, на товарена, в частност, с всички административни въпроси, или въпроси на тълкуването, произтичащи от разпоредбите на настоящия регламент, и с насърчаване на по-нататъшно сътрудничество между държавите-членки.

(39) Развитието и използването на услуги за обработка и обмен на информация наложи създаването на Техническа комисия, под егидата на Административната комисия, със специфични отговорности в областта на обработката на информация.

(40) Използването на услуги за обработка и обмен на информация между институциите изисква приемането на разпоредби за гарантиране, че обменените или издадените по електронен път документи се приемат за еквивалентни на хартиения носител. Такъв обмен се извършва в съответствие с разпоредби на Общността за закрила на физическите лица по отношение на обработката и свободното движение на лични данни.

(41) Необходимо е да се установят специални разпоредби, които съответстват на особеностите на националните законодателства с оглед улесняването на прилагането на правила за координация.

(42) В съответствие с принципа на пропорционалността, в съответствие с предпоставката за прилагане на настоящия регламент към всички граждани на Европейския съюз и с оглед намирането на решение, което взема под внимание всякакви ограничения, свързани с особеностите на

системите, основани на пребиваването, се счита за целесъобразно предвиждането на специална дерогация чрез приложение XI – “ДАНИЯ”, която се ограничава до даването на право на социална пенсия изключително по отношение на новата категория неактивни лица, спрямо които бе разширено приложното поле на настоящия регламент, предвид особеностите на датската система и в светлината на факта, че тези пенсии са прехвърляеми след изтичането на десетгодишен период на пребиваване съгласно действащото датско законодателство (Закон за пенсиите).

(43) В съответствие с принципа за равно третиране, се счита за целесъобразно предвиждането на специална дерогация посредством приложение XI – “ФИНЛАНДИЯ”, свеждаща се до националните пенсии, основани на пребиваването, предвид особеностите на финландската система за социална сигурност, която има за цел да гарантира, че размерът на националната пенсия не може да бъде по-малък от размера на националната пенсия, изчислен както ако всички осигурителни периоди, завършени в която и да е държава-членка са били завършени във Финландия.

(44) Необходимо е да се приеме нов регламент, който да отмени Регламент (ЕИО) № 1408/71.

Въпреки това, необходимо е Регламент (ЕИО) № 1408/71 да остане в сила и да продължи да има правна сила за целите на някои актове на Общността и на някои споразумения, по които Общността е страна, с оглед осигуряването на правна сигурност.

(45) Тъй като целта на предложеното действие, а именно приемането на мерки за координация, които да гарантират, че правото на свободно движение на хора може да се упражнява ефективно, не може да бъде постигната в достатъчна степен от държавите-членки и, следователно, поради мащаба и ефекта на това действие може да бъде по-успешно осъществена на равнище на Общността, Общността може да приеме мерки в съответствие с принципа на субсидиарността, посочен в чл. 5 от Договора. В съответствие с принципа на пропорционалността, посочен в същия член, настоящият регламент не надхвърля необходимото за постигне на тази цел, ПРИЕХА НАСТОЯЩИЯ РЕГЛАМЕНТ.*

*Продължава в следващия брой

СИСТЕМИТЕ ЗА СОЦИАЛНО ОСИГУРЯВАНЕ – ОТГОВОР НА КРИЗАТА*

Международната асоциация по социално осигуряване (МАСО) е водеща международна организация в света, която обединява националните социалноосигурителни администрации и агенции. МАСО предоставя информация, проучвания, експертни съвети и платформи за членовете си, с оглед изграждане и насърчаване динамичните социалноосигурителни системи и политики по целия свят.

Сегашната финансова и икономическа криза оказва отрицателно влияние на системите за социално осигуряване. Финансовите портфейли са подкопани от пазарния икономически спад и отрицателната доходност на инвестициите. Увеличаването на безработицата доведе до намаляване на приходите от вноски, докато разходите за обезщетения се увеличиха. Все пак много правителства се възползваха от системите за социално осигуряване като важен инструмент на политиката за противодействие на кризата.

Предизвикателствата, свързани с кризата, акцентираха върху силните страни на тези системи, като по този начин засилиха аргументите в полза на по-силното насърчаване на социалното осигуряване в световен мащаб. Въз основа на последните данни, това доведе до необходимост от по-добро проектиране и координация на системите за социално осигуряване и от широк спектър на национално и международно сътрудничество, за да се отговори по-ефективно на социалните и икономическите предизвикателства както по време на кризата, така и след нея.

Ханс-Хорст Конколеуски, Генерален секретар на МАСО

Влиянието на кризата върху финансирането на социалното осигуряване

В по-дългосрочен план сегашната световна криза може да доведе до преоценка на ролята и обхвата на много национални системи за социално осигуряване. В краткосрочен план обаче, едно от предизвикателствата пред много системи за социално осигуряване е да се поддържа финансовото равновесие. Едно скорошно проучване на Международната асоциация за социално осигуряване (МАСО) относно въздействието на кризата върху социалноосигурителните фондове показва, че много фондове са имали отрицателна ефективност на инвестициите. Това е така най-вече в индустриализираните страни. За някои от тях загубите представляват толкова, колкото получената инвестиционна-

та доходност за пет години или около 25 на сто от нетната стойност на активите на фонда.

С първоначалните “кризисни ситуации”, свързани с високо рисковите кредити, които еволюираха в голяма глобална икономическа криза, в много страни нарасна процентът на безработицата. В световен мащаб Международната организация по труда прогнозира, че безработицата може да достигне 239 милиона души до края на 2009 г., което ще представлява увеличение от около 59 милиона от 2007 г. насам. За много от системите за социално осигуряване нарастването на безработицата доведе до намаляване на притока от вноски, докато исковете за обезщетения отчетоха ръст.

Съществуват допълнителни финансови предизвикателства пред социалното осигуряване в

* Материалът е публикуван в Бюлетин за социална политика, бр. 10 от ноември 2009 г. на Международната асоциация за социално осигуряване (МАСО). Превод от английски език: Татяна Данчовска.

краткосрочен и средносрочен план. Така например опитите за подпомагане на паричните плащания към бенефициентите, замразяването или намаляване размерите на вноската за бизнеса, като потенциални мерки за насърчаване на потребителските разходи и подкрепа на икономическата активност, може също да доведе до нарушаване на финансово-то равновесие в програмите за социално осигуряване. Притесненията са, че тези мерки, като част от по-големите стимулиращи пакети от мерки, могат да представляват постоянна финансова тежест за социалното осигуряване.

Но има надежда, че рано или късно в икономиката ще настъпи период на стабилизиране и растеж. Разбира се, големият риск за социалното осигуряване е понасянето на оперативните дефицити, което ще ограничи щедростта по отношение на обезщетенията в идните години. В променящия се контекст, със застаряването на населението се очаква изцяло да нараснат разходите за социално осигуряване, което създава сериозни проблеми.

Финансиране на пенсиите

От 1990-те години в редица страни нарасна ролята на авансовото финансиране на системите за пенсионно осигуряване. В много фондове за 2008 г. портфейлът от активи се сви рязко, което застрашава бъдещите перспективи за пенсионни доходи на много хора.

Според последните данни за доходността на социалноосигурителните фондове показва, че някои от тях са започнали да се възстановяват. Трябва да напомним обаче, че възстановяването на големите загуби, понесени през 2008 г., няма да стане само от положителните постъпления за едно тримесечие.

Но не всички фондове са понесли загуби в една и съща степен. В някои страни стратегиите за финансови инвестиции се оказаха по-малко рискови и променливи. Това е така особено за стратегии, насочени към вътрешните ценни книжа с фиксиран доход, макар че те могат да имат потенциално по-ниска средна възвращаемост. Например през 2008 г. доходността на пенсионните фондове в Мексико и Тайланд беше съответно от 7,46 на сто и 9,40 на сто.

Друг пример идва от Дания, където един от фондовете е понесъл относително ниски загуби от инвестициите си през 2008 г. – 3,2 на сто. Същият този фонд е отчел положителен резултат в размер от 3 на сто през първото шестмесечие на 2009 г.

Макар че инвестиционният подход на датския

фонд е определен от правилата и възможностите му за управление, основните три характеристики бяха:

- Хеджиране (операция за намаляване на риска от загуба) на не компенсиранието на рисковите чрез хеджиране на пасивите в отделните портфейли;
- Управление на активното портфолио с агресивно преразпределение и диверсификация на инвестиционните портфейли;
- Разиграване на подходящи сценарии за тежки рискови ситуации, с цел тестване уязвимостта на системата, за да се изпревари въздействието на кризата и по този начин да бъдат ограничени потенциалните загуби.

Въпреки признаците на подобрение, рязкото свиване на стойността на акциите в развитите страни – среден спад от 23 на сто през 2008 г., и драматичният спад в лихвените проценти, породен от политиката, увеличи финансовата несигурност на настоящите и бъдещите пенсионери, които разчитат предимно на пенсионните си доходи от частните пенсионни схеми. Макар някои правителства да гарантират минимални пенсионни плащания, породиха се загриженост относно степента на риска, поет от лицата, участващи в частните схеми.

В отговор на проблемите, пред които са изправени частните схеми, някои обществени пенсионни схеми са под политически натиск за по-високи обезщетения. Тук се отчитат и нарастващите финансови предизвикателства, произтичащи от кризата и застаряването на населението.

Подобряване концепцията на социалноосигурителните системи

Сегашната криза е тест за финансовата устойчивост на много системи за социално осигуряване.

Анализът на последствията от кризата предлага шест насоки за подобряване концепцията на системите за социално осигуряване. **Кризата:**

- Разкри някои от предимствата и недостатъците на различните системи за пенсионно осигуряване, особено проблемите на тези системи, които разчитат на финансирането на адекватни обезщетения в очакване на последваща висока възвращаемост от финансовите инвестиции на пазара;
- Подчерта необходимостта от подходящ баланс на риска, поделен между лицата и държавата и между разходопокривните и капиталопокривните схеми;
- Постави въпроса за дискусия: какво представлява подходящото разпределение на активите,

когато се инвестират фондовете за социално осигуряване;

- Подчерта важността на предишната идея относно програмите за социална закрила, с капацитет да реагира гъвкаво и бързо на кризисните сценарии;

- Потвърди необходимостта от адекватна и ефективна регулация, надзор и инвестиционна политика;

- Показва, че предоставянето на обезщетения за безработица може да е недостатъчно или да липсва в много от развиващите се страни.

Ролята на социалното осигуряване в националните антикризисни планове

Финансовата криза не само отслаби финансовата позиция на много социалноосигурителни програми, но също така показва колко важна е ролята, която играят социалноосигурителните системи, както като механизъм за заместващ доход, така и като политически помощен инструмент за намиране отговор на икономическия спад. В усилията за смекчаване последиците от нарастващата безработица, ниските нива на доходите, увеличаването на бедността, страните признаха и разчитаха на важния помощен капацитет на социалноосигурителните институции. Конкретно това включва техния по-далечен обхват, като се стигне до домакинствата, чрез местните офиси, както също и способността им да насочат бързо финансовите ресурси към различни групи население, било до най-уязвимите лица или до безработните.

В допълнение към усилията за стимулиране, съвкупното търсене и подкрепа по отношение създаването на работни места, политиците признават, че системите за социално осигуряване са мощен инструмент за изглаждане проблемите, свързани с индивидуалния и семейния доход. За разлика от по-широко мащабните инвестиции в публичната инфраструктура, която може да отнеме време за планиране и изпълнение, изплащането на парични обезщетения може да стане с малко закъснение. Това е от съществено значение за групите бенефициенти, които биха могли да имат важни неотложни и текущи битови нужди.

В редица страни кризата накара политиците да въведат нови методи чрез използване системите за социално осигуряване с оглед преследване на политически цели, далеч по-различни от това, което е било традиционен обхват на тези системи преди кризата.

При моделиране отзвучите на политиката, много страни са обсъдили дали тези политики, чиято цел е да окажат временна помощ в ситуация на криза, могат неволно да имат нежелателни и трайни странични ефекти. Може ли те да насърчават работниците да останат безработни? Или да се пенсионират по-рано с пълните си пенсионни обезщетения? Може ли те да насърчат фирмите да уволнят работниците, които тогава могат да бъдат с право на пенсионни обезщетения или инвалидност? Ще изострят ли те допълнително дългосрочните финансови недостатъци на системите за социално осигуряване, които вече са застрашени от перспективата за застаряване на населението? В резултат на това, някои страни като Австралия и Португалия се опитаха активно да структурират отзвучите с цел избягване създаването на група от трайнобезработни или неактивни лица.

За страни с ограничен обхват на пенсии или програми за осигуровка при безработица, кризата е доказала стойността на тези форми на обезпечаване на социални осигуровки, както в смекчаването на икономическите сътресения, така и в осигуряването на доходи за домакинствата. Показателно е, че това са приоритизирани ключови роли, част от динамичната концептуална рамка за социално осигуряване на МАСО. В общи линии рамката се стреми да насърчава развитието на системите за социално осигуряване, които осигуряват защита, насърчават превенцията и подпомагат активно рехабилитацията и реинтеграцията и го прави по начин, който допринася за по-доброто реализиране на социално обвързаните и икономически продуктивни общества.

Отчитане на резултатите – преглед

Поглеждайки назад през последните месеци, могат да бъдат направени няколко важни извода за ролята на системите за социално осигуряване в борбата с последствията от кризата:

- Системите за социално осигуряване са показали, че са важен компонент на стратегията за излизане от кризата, предлагаш политически мерки, които могат едновременно да съживят икономиката чрез стимулиране на съвкупното търсене и по-добро гарантиране на социалното сближаване, не на последно място – чрез осигуряване на адекватна защита на най-уязвимите;

- Отговорите на политиката за социално осигуряване трябва да бъдат съобразени с активната политика на трудовия пазар, която да не засяга сти-

мулите, нито да създава зависимост от социални обезщетения в дългосрочен план;

– Финансовите загуби отслабиха финансовия капацитет на общественото социално осигуряване и частните пенсионни системи, за да могат те да посрещнат бъдещите предизвикателства. Това потенциално изложи на нови финансови рискове правителствата при гарантиране на основната социална предпазна мрежа. На свой ред е необходимо да бъдат преразгледани правилата, по които работят и се управляват частните пенсионни системи, особено в областта на прилаганите от тях инвестиционни стратегии;

– Обществените социалноосигурителни програми и проектите за частни пенсионни схеми не би следвало да оставят домакинствата прекомерно изложени на финансовите рискове на пазара. Отговорността на държавата в осигуряването на адекватно социално осигуряване не може да бъде делегирана на частния сектор;

– Решенията на социалноосигурителната политика трябва да се приемат в дългосрочна перспектива, която ще гарантира финансовата устойчивост на програмите за социално осигуряване;

– Социалноосигурителните организации трябва да работят с цялостна концепция по отношение управлението на риска;

– Не е чудно, че страните със силни фискални позиции са в състояние да осигурят по-добре финансови стимули, включващи инициативи на социалното подпомагане, финансирани от данъците. В крайна сметка, за намаляване на риска, за да бъдат защитени уязвимите лица, както и да се гарантира поне основното социално осигуряване за всички, е необходима ролята на държавата.

Перспективи

Кризата, както и естеството на нейните политически отзвучи, подчертаха ключовата роля на социалноосигурителните институции при реализирането на националните цели на социалната политика и макроикономическите цели. Социалноосигурителните институции често заемат специална ниша в рамките на правителството. Близостта им до широката общественост ги прави идеално средство за осигуряване не само на обезщетения, но така също и на услуги и информация. Техните бази данни могат да помогнат на законотворците при формулирането на политиката, като ги информират за съществуващите възможности. На свой ред и социалноосигурителните институции са

реализатори на политиката. Те определят дали политиката, която се провежда в момента, отговаря на поставените цели.

Обменът на информация и полученият в хода на такива политически инициативи опит могат да бъдат много полезни. В тази област МАСО представлява уникален форум, на който социалноосигурителните институции и политиците могат да дискутират, с цел развиване на необходимата политическа воля за по-нататъшно насърчаване на жизненоважната обществена роля на социалното осигуряване.

Така че има много какво да се каже за правителствата, които разчитат повече на социалноосигурителните институции при формулиране на политиките по време на криза. Международните организации – международни банки за развитие и представителства на ООН, би следвало да насърчават това сътрудничество, което е жизнено необходимо за МАСО и за нейните членове по света.

През настоящата криза се наблюдава широк спектър от реализирани отзвучи на политиката за социално осигуряване. Някои от тях бяха представени в Семинара на МАСО през 2009 г. на тема “Социалното осигуряване по време на криза: въздействие, предизвикателства и решения”.

Избрани национални програми за борба с последиците от финансовата криза

Австралия: Засили социалната защита чрез улесняване по-големия достъп до пенсионните плащания, социалните жилища и фонда за работни места; за избягване на дългосрочната зависимост от социални помощи се предвижда пакет за обучение на уволнените стажанти и млади специалисти; предлага незабавна помощ за съкратените работници.

Бразилия: Разшири обезщетенията за безработица за сериозно засегнатите сектори; промени правилата за съкращения и осигури обучение за съкратените работници; ускори корекцията на минималните заплати и годишния индекс за потребителски цени (ИПЦ); увеличи плащанията по програма “Семейна кошница” (“Bolsa Familia”); даде възможност за по-голям достъп на бенефициентите до банковия кредит; увеличи броя на местните служби за социално осигуряване.

Канада: Предостави допълнително финансира-

не за дългосрочна програма за обучение, повишаване квалификацията на работниците, включително тези, които по принцип не са обхванати от осигуряването за заетост; удължи срока на обезщетенията за безработица и трудовите споразумения за работното натоварване; разшири програмата за защита на доходите при прекратяване или приключване на трудовия договор за правоимащите работници, засегнати от фалит на работодателя; осигури допълнителни плащания за по-възрастните работници; разшири програмите за професионално обучение и стажуване.

Чили: Предостави допълнителни обезщетения от фонд “Солидарност” за някои работници; разшири обхвата на безработните лица; създаде допълнителни стимули за насърчаване на заетостта сред младите хора; заздравя програмите за подпомагане на безработните лица; предостави допълнителни субсидии за бенефициентите на семейна субсидия.

Швеция: Увеличи средствата за услугите по заетостта за безработните лица (треньорска работа, обучение и развитие на уменията); осигури допълнителна компенсация на работодателите, наемащи безработни лица, които са били на борсата за повече от една година; осигури временно облекчаване на условията за кандидатстване за помощи при безработица.

САЩ: Законът от 2009 г. “За възстановяване и реинвестиране на американската икономика” осигу-

рява еднократни плащания на сума от 250 щатски долара на лица, които са отговаряли на критериите за социално осигуряване и са с право на обезщетения от допълнителен доход през всеки месец между ноември 2008 и януари 2009 г. От държавния пакет за икономически стимули са предоставени 500 млн. долара, за да бъдат поети допълнителните разходи, предизвикани от кризата.

Руската федерация: Правителството пое ангажимент да увеличи средната месечна социална пенсия през 2009 г.; федералният бюджет е заделил допълнителни 43,7 млрд. рубли за стабилизиране на заетостта; максималното обезщетение за безработица се е увеличило с 50 на сто през 2009 г.; въведени бяха мерки за подобряване конкурентноспособността на работниците, уволнени от *Laid*, при търсене на работа и управление на частните пенсионни системи, особено що се отнася до приемливите инвестиционни стратегии:

Източници:

- 1.ISSA. 2009. ISSA survey: Social security responses to the financial crisis. Geneva, International Social Security Association;
- 2.ILO. 2009. Global employment trends - Update. Geneva, International Labour Organization;
- 3.ISSA. 2009. Seminar on social security in times of crisis: Impact, challenges and responses. Geneva, International Social Security Association. На разположение на: <http://www.issa.int/aiss/News/Events-Events/Seminar-on-Social-Security-in-Times-of-Crisis-Impact-Challenges-and-Responses>.

Дискусия

ДЪЛГОСРОЧНАТА ГРИЖА – ЕЛЕМЕНТ ОТ ДЪРЖАВНОТО ОБЩЕСТВЕНО ОСИГУРЯВАНЕ

Зоя Славова,
началник отдел “Анализ и стратегическо планиране” в ГД “АПП” в НОИ,
координатор по равнопоставеност на жените и мъжете

По повод състоялия се на 20 октомври 2009 г. в София семинар под надслов “*Зависимите членове на семейството в Европейския съюз: чия е отговорността за роднините, които полагат грижи за тях?*”, отново* се връщаме на проблема “дългосрочна грижа” и нуждата от адекватно и съвременно търсене на решения в подкрепа на семействата, изпаднали в такава ситуация. Някои от отправните точки за публична дискусия в близко време биха могли да бъдат следните:

- Животът в обществото се променя и осигурителната система следва да отчита промените и да отговаря на социалните потребности и реалности. **Дългосрочната грижа за недееспособни лица е вид социален риск, който може да бъде дефиниран като осигурен социален риск.** Този социален риск сега не е обхванат от българската осигурителна система, но има логика и необходимост да **бъде включен в нейния обхват.**

- Основните фактори, които налагат съвременно уреждане на въпроса с дългосрочните грижи за недееспособни, са:

1. **Демографските промени и неблагоприятната структура** на населението с тенденция на застаряване и удължаване продължителността на живота, но в лошо здраве;

2. Увеличен **травматизъм с тежки физически увреждания** вследствие пътнотранспортни, трудови или битови злополуки;

3. Влошаващо се здраве и **нисък здравен статус** на населението;

4. Засилваща се вътрешна и външна икономическа **миграция и мобилност** (младите напускат страната или населеното място и все повече стари и недееспособни лица остават без грижите на своите преки или косвени потомци);

5. **Промяната в традиционното разширено патриархално семейство**, при което потомците водят самостоятелен и независим живот, позволяващ им лично и професионално развитие;

6. **Болестта и увреждането са предпоставки за бедност.** Тежката болест и тежкото увреждане са фактори за още по-голяма бедност, материални затруднения и психическо напрежение за цялото семейство;

7. **Полагащият грижа за недееспособен член на семейството или с комплексна зависимост е поставен пред риск от влошаване на собственото физическо и психическо здраве;**

8. **Членът на семейството, който заплаща със собствени парични средства за външна услуга за грижа за недееспособен или на легло член от семейството, е поставен пред риск от изпадане в бедност или силно влошаване на материалния статус, стрес и психическо напрежение;**

9. Политиките за **заетост и за социална осигуреност** трябва да визират предоставящите дългосрочна грижа в дома на нуждаещия се от нея от гледна точка на:

- Професионална квалификация (обучение за полагане на специфични грижи с широк спектър);

- Регламентирано заплащане, покрито с осигурителни вноски и социална сигурност за предоставящите услугата. (Сега наетите да полагат

* В Бюлетина на НОИ, бр. 4 от 2008 г., е поместена подканяща за дискусия статия “Грижите за възрастните хора като елемент от социалноосигурителната система”.

дългосрочни грижи срещу заплащане от членовете на семейството не се осигуряват и не натрупват осигурителни права. Те изцяло присъстват в скритата икономика. Съществува нормативен ред за осигуряването им, но той е много трудно приложим и не се практикува.)

➤ Дългосрочни грижи полагат предимно жени – не работят своята професия, за да се грижат за зависим член на семейството или по същата причина се пенсионират вместо да продължат да работят.

- Четирите програми (Добавка за чужда помощ към пенсията; Национална програма „Асистенти на хора с увреждания“; Програма за дейностите “Социален асистент” и “Домашен помощник”; Специализираните институции за социални услуги по линия на Агенцията за социално подпомагане) са формите в държавната политика, чрез които официално се реализират грижи за недееспособните хора в България.

Очевидно е дублирането на еднакви в същността и предназначението си помощи и услуги, но преценявани, отпускани и финансирани по различен ред, а някои от тях – и от различни институции. Добавката за чужда помощ към пенсията например, е именно парична помощ с цел асистиране на човек с увреждане или за заплащане на домашен помощник, или за социален асистент.

Макар и много на брой, предвид практическите трудности, с които семействата на нуждаещи се от грижи хора се сблъскват при уреждане ползването на наличните услуги, очевидно е, че **тези инструменти не могат да покрият реалните нужди на хората и обществото от организирана дългосрочна грижа**. Налага се членове на семействата на недееспособни лица и възрастни хора в тежко здравословно състояние лично да поемат значителна част от грижите или пък да заплащат непосилни за семейния бюджет разходи на външни изпълнители на такива услуги.

- **Съчетаването на грижи за зависим, недееспособен член от семейството с работа и заетост често пъти е много трудно, а понякога и невъзможно**. Особено силно то рефлектира върху работещите жени, които традиционно поемат основната тежест на дългосрочните грижи. От друга страна, заплащането на външни услуги за грижи за възрастни и други недееспособни лица по-често не е по възможностите на семействата им, отколкото обратното. А когато някой от семей-

ството или фамилията трябва да се заеме с отдаване на грижи за недееспособен роднина, обикновено това се извършва от жената.

- Една от причините за фактическата **неравнопоставеност** между мъжете и жените (измерена чрез нивата на заплащане на труда, продължителност на осигурителния стаж, размер на пенсията, заетост и безработица, напредване в кариерата, участие във вземането на решения, заемане на ръководни позиции и участие в обществения живот, учене през целия живот) е утвърдената роля на жената да се грижи за зависими членове на семейството: деца, възрастни родители, родственици – лица с увреждания.

- Проблемът относно лежачоболните и нуждаещите се от **палиативни грижи** в България **изобщо не е решен**. Съществуващите форми за предоставяне на дългосрочни грижи и финансирането им от публичните финанси облагодетелстват само социалнослабите или най-бедните. Когато не са такива, близките на лежачоболните сами се опитват да се справят с тежкото положение. Но нали затова живеем в общности, плащаме данъци и осигуровки? Нали затова държавата създава социалнозащитна мрежа и изгражда осигурителна система за покриване на типичните социални рискове? **Гражданите, които са коректни към държавата с плащането на данъци и осигурителни вноски, трябва да имат възможност да се възползват от собствения си принос в социалното и здравното осигуряване, когато те самите имат нужда от обществена подкрепа и помощ**.

- **Дългосрочната грижа се намира на границата между двете сфери на социална защита** – социалното здравно осигуряване и социалното подпомагане. Тя съдържа едновременно два аспекта – здравно-медицинския и този на социалните помощи за най-уязвимите нискодоходни слоеве от населението. Решението на проблема трябва да се търси в посока **изграждане на схеми за социална сигурност** при нужда от дългосрочна грижа **по линия на социалното осигуряване, включително здравното осигуряване**, а не в разширяване приложното поле на социалните грижи за най-бедните по програмите на Агенцията за социално подпомагане.

- В България **дългосрочната грижа** в различните й организирани форми за предоставяне

и финансиране сега **изцяло се намира в сектора на социалното подпомагане**. Социалното осигуряване, базирано на контрибутивния принцип за внасяне на осигурителни вноски за определен набор от осигурени социални рискове, понастоящем не предвижда социалноосигурителна защита за дългосрочна грижа.

- При кандидатстване за прием, съгласно изискуемите документи и задължителни обстоятелства за деклариране, ползването на дългосрочни грижи в домовете за социални услуги по презумпция е **невъзможно за гражданите на България, освен ако не са социално слаби**. Намиращите се извън критериите за социално подпомагане няма начин да ползват публичните финанси, във формирането на които те самите или членове на семейството им са допринесли.

- Именно тази **празнина** се нуждае от запълване – намиращите се **извън критериите за социално подпомагане лица и семейства да могат да получават помощ и подкрепа от обществените осигурителни фондове и публични финанси в случай на необходимост от дългосрочна грижа**.

- Назряла е необходимостта от провеждане на **активна дискусия** относно уреждане предоставянето на грижи за възрастните или недееспособните, с характеристика на **реален социалноосигурителен риск, който да бъде обхванат от социалноосигурителната система или държавното обществено осигуряване в широкия смисъл, включващо и здравното осигуряване**.

- Ново решение за институционално и финансово устройство на дългосрочните грижи за недееспособни лица най-общо би могло да бъде:

1. Дългосрочната грижа да се обхване от осигурителната система като **задължително осигурен социален риск в солидарната система**. Срещу задължителното внасяне на осигурителни вноски, при настъпване на необходимостта от дългосрочна грижа тя да се предоставя от специализирана институция със съответната регистрация и компетенция да извършва такива услуги. Финансирането да е за сметка на задължителните здравноосигурителни вноски в солидарната система. Друг вариант може да бъде създаване на отделен осигурителен фонд “Дългосрочна грижа” в състава на ДОО, финансиран с осигурителна вноска с целево предназначение;

2. Предвид недостига на финансови средства, дългосрочната грижа да се **финансира в преобладаващата част от публичните средства или от осигурителен фонд и частично от семейството** на нуждаещия се в съотношение, определено на базата на актюерски разчети. Делът на семейството в това финансиране би следвало да е съобразен с нивото на средностатистическите доходи на българите;

3. **Заведенията за социални услуги за лежачо болни** и старческите домове с отделения за лежачо болни, където се полагат санитарно-медицински грижи и се намират под егидата на Агенцията за социално подпомагане, срещу съответен лиценз/регистрация да **придобият статут на хосписи** със съответните компетенции;

4. **Всички хосписи**, които отговарят на определени критерии за лиценз/регистрация, да започнат да получават **финансиране от публичните финанси**, образувани от данъци и от здравноосигурителни вноски в солидарната система;

5. Вноската за **здравно осигуряване** да се увеличи колкото е необходимо, за да поеме **дългосрочните и палиативните грижи**;

6. Дългосрочните грижи за лица, необхванати от осигурителната система – т.е. **социалнослабите**, да се финансират само в **ограничен от хуманния критерий** размер за сметка на общите данъчни постъпления;

7. **Услугите** на личен асистент, домашен помощник, социален асистент трябва да са **достъпни и използвани не само за социалнослаби, но и за лицата/семеяствата, които пълнят държавната хазна и обществените фондове с данъци и осигуровки**.

- България се нуждае от изработване на изцяло нова **концепция за дългосрочната грижа, законодателно и институционално решение, както и финансово обезпечаване, обвързано с бюджетите на държавата, осигурителните фондове и социалните програми**. Основен принцип би следвало да е **солидарността**, но не само когато се плащат данъци и осигурителни вноски, включително здравни, но и когато настъпи този социален риск и лицето и неговото семейство се нуждае от подкрепата на държавата, осигурителните програми и публичните финанси.

- **Социалният риск** да се появи необходимост от **дългосрочна грижа** за член от семейството засега в България е **празна зона в пъзела на държавното обществено осигуряване** в широкия

смисъл, включващо и здравното осигуряване. В модерната осигурителна система тази празнота би следвало да се запълни колкото може по-скоро, тъй като започва да се изстрада все по-осезателно от все повече български граждани, попаднали в ситуация на необходимост от съответна обществена подкрепа.

* * *

Споменатият в началото на статията семинар на тема *“Зависимите членове на семейството в Европейския съюз: чия е отговорността за роднините, които полагат грижи за тях?”* беше организиран от Конфедерацията на семейните организации в Европейския съюз (COFACE) и един от българските си членове – Фондация “Център за изследвания и политики за жените”. Събитието е реализирано с подкрепата на Програмата на Европейската общност за заетост и социална солидарност – ПРОГРЕС (2007–2013 г.), под егидата на Европейската комисия – Генерална дирекция “Заетост, социални въпроси и равни възможности”.

Онези, които имат зависими членове на семейството, поемат голям дял от грижите и помощта, от която се нуждаят. Когато полагат грижи за възрастни, за роднини с увреждания или за други зависими несамостоятелни роднини, тази тяхна роля често остава непризната и без подкрепа и е съпроводена с много неблагоприятни последици – прекъсване на заетост, загуба на доход, загуба на парични средства, влошаване на здравето, стрес, риск от социално изключване. Работна група на COFACE за семействата на хората с увреждания е изработила Европейската харта на полагащите грижи в семейството, като прави редица предложения към органите на властта да отговорят на тези нужди.

ЕВРОПЕЙСКА ХАРТА НА ПРЕДОСТАВЯЩИТЕ ГРИЖА В СЕМЕЙСТВОТО

Въведение

Публичната политика, която да е отговор на проблема със зависимостта (поради увреждане, заболяване, възраст, злополука и др.), в повечето страни-членки на ЕС понастоящем е **неадекватна или липсва**. Следователно тази липса трябва да бъде запълнена в много случаи от приятелите и семейството – обичайно от жените.

Семейната солидарност **не може в никакъв случай да освободи държавата или обществените органи** от тяхното задължение да предоставят необходимата и подходяща подкрепа през целия живот на хората, зависими от някого друго, да изпълняват дейностите, необходими за ежедневния живот.

Работната група за хората с увреждания на Европейската конфедерация на семейните организации вярва, че признаването на и подкрепата за онези, които предоставят грижа в семейството, би помогнало да се поддържа и/или да се подобри качеството им на живот, както и качеството на живот на онези, за които те се грижат. Най-важната цел на подобно признаване е следователно да се предостави закрила на **качеството на живот в семейството, като се гарантират** физическото и психическото здраве на онези, които предоставят грижата, и се опазват нормалните **семеини връзки** между родителите и децата и между партньорите; да се **предпазят от изпадане в бедност**; да се даде възможност за **балансиране между работа и личния живот** и да се защитят правата на всеки и всички членове на семейството.

Като настоява за повече подкрепа за онези, които имат нужда от грижа (подслон, мобилност, транспорт, образование и обучение, заетост, ресурси, подходящи услуги и др.), Работната група за хората с увреждания на Европейската конфедерация на семейните организации също така смята, че предоставящите грижа, които отдават времето си (понякога заради липса на каквато и да било алтернатива) и помощта си безвъзмездно, трябва задължително да получат признание чрез определени права. Тези права ще им дадат възможност да направят **информиран избор** дали да поемат предоставянето на грижата в съгласие с онези, за които грижата е предназначена.

Предоставящият грижа следователно е всеки, жена или мъж, който не е професионалист в областта, но който **поради липса** на такива или по избор полага грижи за недееспособно, зависимо лице в най-близкия семеен кръг.

Предлаганата харта има за цел не само да **признае правата на полагащите грижа в семейството**, но също така да **насочи вниманието на обществото** върху онези, които предоставят съответната помощ, често за сметка на собствения си личен, семеен и/или професионален живот.

Единствената цел на хартата е да гарантира на полагащите грижа същите права и възможности, както и на всички останали граждани.

1. Дефиниция за предоставящия грижа в семейството

Предоставящият грижа в семейството е непрофесионалист, който предоставя първично помощ на зависимо лице в непосредствения си семеен кръг при осъществяване, частично или изцяло, на ежедневните дейности. Тази редовна грижа може да се предоставя постоянно или периодично във времето и да предполага разнообразни форми, в частност: гледане, грижа, подпомагане в образованието и социалния живот, административни формалности, координация, осигуряване на постоянна сигурност, психологическа подкрепа, общуване, домакински задължения и др.

2. Изборът на полагащия грижа

Хората с увреждания и/или комплексна зависимост би трябвало по всяко време да имат възможността да избират човека, който ще полага непрофесионална грижа за тях сред членовете на семейството си и най-близките си. Ако те не са в състояние да изразят избора си, трябва да се положат всички възможни усилия така, че техните желания да бъдат уважени. Съответно, онези, които полагат грижа в семейството, трябва да имат възможността да изпълняват тези си задължения постоянно или периодично във времето и да могат да ги съчетават със собствената си професионална дейност. Този избор трябва да бъде свободен, информиран и отворен за преоценка по всяко време.

3. Обществена солидарност

Фактът, че хората с увреждания и/или комплексна зависимост могат да изберат своя непрофесионален асистент, и фактът на съществуващата ефективна семейна солидарност по никакъв начин не освобождават националните и местните органи от съответните им задължения спрямо онези, които се нуждаят от грижа, и спрямо онези, които предоставят грижа. Нещо повече, подобна грижа трябва да получи официално признание в смисъла на социални права и всички форми на социална подкрепа.

Предоставяната по този начин грижа би могла също така да бъде предмет и на законова финансова подкрепа.

4. Семейна солидарност

Най-общо казано, семейството е една от най-

добрите среди, в които хората с увреждания и/или комплексна зависимост имат възможност да реализират своя живот.

Солидарността в семейството трябва да бъде допълваща към и в хармония с обществената солидарност.

5. Мястото на полагащия грижа в семейството в системата на здравеопазването

Мястото на полагащия грижа в семейството трябва да бъде признато и като такова да бъде взето под внимание във всички здравни и социални политики за закрила.

Подобно социално признаване трябва да “формализира” ролята на полагащите грижа в семейството.

Полагащите грижа в семейството имат право да се ползват от всички облекчения, възможности, удобства, съоръжения, помощни средства, както и от различните мрежи, предоставящи морална или психологическа подкрепа, към която те могат да се обърнат, когато бъдат в нужда.

6. Официалният статут на полагащия грижа в семейството

Като част от ролята, която имат, полагащите грижа в семейството трябва да се ползват от социалните права и ресурси, изисквани при предоставянето на подкрепа на хората с увреждания и/или комплексна зависимост във всичките им ежедневни дейности и в социалния живот.

Те имат право да бъдат третираны еднакво по отношение на:

- **Труда и заетостта:** договаряне на работно време, празници/отпуски, подкрепа за връщане на работа, запазване на схемите за здравна и социална защита;
- **Универсален достъп:** транспорт, подслон, културни развлечения, изградена подходяща инфраструктура, комуникации и др., чрез финансови компенсации;
- **Пенсиониране:** чрез официално признаване на техния статут като полагащи грижа в семейството;
- **Валидиране на придобитите умения:** чрез официално признание на предишен опит в ролята им на асистенти на зависими членове на семейството.

7. Качество на живот

Що се отнася до качеството на живот, и двете страни – лицето, което се ползва от грижата, и лицето, което я предоставя – са взаимно зависими един от друг лица. Следователно е уместно да се

развият всички политики за превенция (заболяване, преумора, свръхнатовареност, изтощение), които да дадат възможност на полагащите грижа адекватно да посрещнат нуждите на хората, за които се грижат.

И двете страни – лицето, което се ползва от грижата, и лицето, което я предоставя, трябва да се ползват от предоставяната помощ и от качествени, съоръжения и услуги които са на разположение в местната им общност.

8. Право на почивка

Това е фундаментална необходимост, която трябва да намери отговор в условията на предоставяне на подкрепа, извънредна помощ и/или помощ при непредвидени случаи, заместващи услуги и/или центрове за предоставяне на временна грижа на най-високо качество на услугата през различни периоди от време в зависимост от нуждите (празници, почивка, здравни проблеми и др.).

9. Информирание/Обучение

Полагащите грижа в семейството трябва да бъдат информирани за техните права и задължения. Те трябва да имат достъп до цялата информация, която ще им помогне да изпълняват ролята си.

Те също така трябва да имат достъп до всички специални обучаващи програми, предназначени да подобрят качеството на предоставяната грижа.

Обществените органи трябва да създадат система за обучение, консултиране със съответните представителни организации.

10. Оценяване

Оценяването трябва да е постоянно, включващо както лицата, които получават грижата, и лицата, които я предоставят, така и обществените органи:

- Оценка на нуждите на лицето, което получава грижата, и на лицето, което я предоставя;
- Оценяване на услугите на равни интервали и/или по заявка: обществени органи трябва да га-

рантират, че качествената грижа е предоставяна според изискванията и да формулират препоръки, ако е необходимо.

Лицето, ползващо се от грижата, и лицето, което я предоставя, най-добре биха могли да определят своите нужди и как да ги изпълнят. Задължително е в процеса на оценяване те или да участват лично, или да бъдат представлявани от лице по техен избор.

Европейската харта на предоставящите грижа в семейството се основава на международните конвенции и документи, изготвени под патронажа на ООН, Съвета на Европа, Европейския съюз и Европейския форум на хората с увреждания, които пряко третират живота, достойнството, правата и гражданския статус на хората с увреждания и техните семейства. Освен тях тя третира нуждите на полагащите грижа в семейството независимо от причината на зависимостта на подпомаганото лице (възраст, заболяване, злополука и др.).

Хартата е изготвена като инструмент за препоръка, който предлага на разнообразни организации, представляващи хората с увреждания и/или комплексна зависимост и техните семейства в Европейския съюз, както и на институциите на Европейския съюз. Тя е принос към съвместяването на семейния и професионалния живот като дава възможност за информиран избор на лицето, което полага грижи, съгласно целите на Лисабонската стратегия (2000 г.).

Хартата е в изпълнение на проекта “Да помогнем на онези, които предоставят грижа в семейството”, осъществено от някои организации членки на работната група за хората с увреждания на Европейската конфедерация на семейните организации през 2005–2006 г. Тя получи пълната подкрепа на Административния съвет на Конфедерацията на семейните организации в Европейския съюз на 16 март 2009 г.*

*Бележка на редактора: Отговори на част от повдигнатите в материала въпроси са дадени в Становището на Европейския икономически и социален комитет относно “Гарантиране на общия достъп до дългосрочни грижи и устойчиво финансиране на системите за предоставяне на дългосрочни грижи за възрастните хора”, прието на 443-та пленарна сесия на 13 март 2008 г.

Минало

120 ГОДИНИ ОТ ПЪРВИЯ ЗАКОН ЗА ПЕНСИИТЕ И ВРЕМЕННИТЕ ПОМОЩИ НА СВЕЩЕНИЦИТЕ

Валентина Минчева,
главен експерт в отдел “Връзки с обществеността”

Един от последните закони, подготвени от правителството на Ст. Стамболов, е **Законът за пенсиите и временните помощи на свещениците**. Този закон е приет от V Обикновено Народно събрание на III редовна сесия, в заседание XLI, проведено на 16 декември 1889 г., и е публикуван в Държавен вестник, бр. 31 от 8 февруари 1890 г.

Новоприетият закон разрешава съществуващия социален проблем на една многочислена и важна духовна структура в българското общество.

УКАЗ № 45

Ний Фердинанд I, с Божията милост и народната воля

Княз на България,

Обявяваме на всички наши верноподаници:

V Обикновено Народно събрание в своята III редовна сесия прие,

Ний утвърдихме и утвърждаваме следующия

Закон за пенсиите и временните помощи на свещениците.

Указът е подписан собственоръчно от княз Фердинанд I и приподписан от министъра на външните работи и изповеданията д-р Странски.

В закона са регламентирани видовете пенсии и помощи за свещениците и дяконите. Те са съобразени с прослуженото време и здравословното им състояние.

Според чл. 1 от закона “Всеки енорийски свещеник, както и служещия при енорийската църква дякон, който е свещенствал в Българската православна община 30 години, има право да получава пенсия, като се оттегли от служението.

Забележка: Считат се на ония свещеници, които преди ръкополагането си са учителствали, и годините на учителството им.

Чл. 2. Имат право да получават пенсия и ония свещеници или дякони, които след 15-годишно служение са станали недъгави и неспособни за служба.”

Следващите членове определят размерите на пенсиите на свещениците и дяконите според трудовия им стаж:

“Чл. 3. За 30-годишно служение свещениците и дяконите от окръжните градове получават пенсия от 720 лева в годината; свещениците и дяконите от околийските и други градове – 540 лева, а селските – от 360 лева;

Чл. 4. Който свещеник или дякон е прослужил 15 и повече години, но не е дослужил до 30 години и се оттегли по болест или немощ, той приема определената за 30-годишно служение пенсия, намалена с толкова пъти по 2 1/2 процента, колкото години му остават още да навърши 30-годишна свещеническа служба;

...

Чл. 6. За ония свещеници и дякони, които след 30-годишно служение могат да продължат службата си, пенсията им се увеличава с 2 1/2 процента за всяка прослужена година от припадащата му се пенсия.“

Законът предвижда и наследствени пенсии за вдовиците и сираците на свещенослужителите:

“Чл. 10. Вдовицата на свещеника или дякона, докато трае вдовството ѝ, приема от пенсията на мъжа си:

а) половината, ако няма деца или ако мъжките

й деца са изпълнили 21 години, а женските са се задомили;

б) цялата пенсия, ако мъжките деца не са навършили 21 години, а женските не са се задомили.”

В края на 1889 г., заедно със Закона за пенсията на свещениците, е създаден и Пенсионен фонд, който е вторият след този на учителите.

Част от пенсиите на свещениците са изплащани именно от този фонд:

“Чл. 13. Пенсиите и временните помощи на свещениците и дяконите се изплащат:

а) от лихвите на резервния фонд, образуван от ежегодния придаък от епархийските духовни каси, който се пази в БНБ и се управлява от Министерството на външните дела и изповеданията;

б) от бюджета за тая цел, докато лихвите от този фонд бъдат достатъчни за пенсионирането на имащите право свещеници и дякони;

в) от подаръци и завещания за тази цел;

г) от удържката по 5 процента върху заплатите на свещениците и дяконите, когато такива се предвидят в държавния бюджет;

...

Чл. 15. Отпуснатите до обнародването на настоящия закон пенсии на свещениците и свещеническите вдовици ще се изплащат, както и досега, от Министерството на финансите.”

За правилното прилагане на Закона за пенсиите и временните помощи на свещениците и дяконите и за придобивките на техните семейства законодателите изработват и приемат “особен правилник”. (ДВ, бр. 82 от 17.04.1890 г.) Той се състои от три глави: I. Отпускане на пенсии и временни помощи (чл.1–10); II. Губене право на пенсия (чл.11, ал. 1–6); III. Изплащане на пенсии (чл. 12–23).

С приемането на Закона за пенсиите и временните помощи на свещениците завършва и един цикъл от социалната политика на българските правителства. Оттук нататък всички служители в държавата – административни, военни, стопански и духовни, имат осигурени старини. Това е и мотивация за отговорно изпълнение на служебните им задължения, което от своя страна осигурява благоприятни условия за развиващите се икономически, политически и културни процеси в Княжеството.

Повече информация за социалното осигуряване и пенсионната реформа можете да получите от страниците в Интернет на:

Национален осигурителен институт

www.nssi.bg

Министерство на труда и социалната политика

www.mlsp.government.bg

Комисия за финансов надзор

www.fsc.bg

*Проект “Пазар на труда”
към Американската агенция за
международно развитие*

www.pension.bg

*Редакцията очаква от читателите на Бюлетина на НОИ
мнения и предложения за материали на адреса на редакцията:*

*1303 София, бул. “Ал. Стамболийски” № 62-64
Тел: 02 926 1010; 02 926 1028
Бюлетинът се разпространява безплатно.*